

31. заседание

Четвъртък, 27 декември 1928 година.

(Открито отъ подпредседателя В. Димчевъ, въ 16 ч. 45 м.)

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Има нужното число депутати, за да бъде заседанието законно.

(Отъ заседанието сѣ отсъствуваха следнитѣ народни представители: Хафузъ Садъкъ Алиевъ, Иванъ Ангеловъ, Еминъ Агушевъ, Никола Аретовъ, Стефанъ Бояджиевъ, Григоръ Василевъ, Никола Владовъ, Петъръ Гаговъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Димитъръ Гичевъ, Георги Т. Данаиловъ, Панайотъ Данчевъ, Владимиръ Димитровъ, Стефанъ Димитровъ, Димитъръ Дрънски, д-ръ Никола Думановъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Трифонъ Ерменковъ, Димитъръ Ивановъ II, Димитъръ Икономовъ, Панайотъ Тинчевъ Калчевъ, Трифонъ Капитановъ, Никола Кемилевъ, Боню Колевъ, Георги Кулишевъ, Кузманъ Куневъ, Александъръ Малиновъ, Христо Мариновъ, Йосифъ Марулевъ, Петъръ Миновъ, Василъ Митевъ, Миланъ Момчиловъ, Минчо Мотевъ, Кара-Али Мустафовъ, Йовчо Николаевъ, Петъръ Панайотовъ, Петко Петковъ, Аврамъ Стояновъ, Григоръ Реджовъ, Пандо Сидовъ, д-ръ Константинъ Станишевъ, Стефанъ Стефановъ, Цено Табаковъ, Петъръ Тодоровъ, Ангелъ Узуновъ, д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ, Иванъ Харизановъ, Методи Храновъ, Борисъ Христовъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Тома Янчевъ Христовъ, Владимиръ Христовъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Георги Юртовъ, Теню Янговъ и Иванъ п. Янчевъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. д-ръ Владимиръ Бурилковъ — 1 день;
На г. Иванъ Михайловъ — 1 день;
На г. Радко Начевъ — 2 дни;
На г. Стойчо Георгиевъ — 1 день;
На г. Димитъръ Грънчаровъ — 1 день;
На г. Недѣлчо Топаловъ — 4 дни;
На г. Стефанъ Димитровъ — 2 дни;
На г. Желю Тончевъ — 1 день;
На г. Христо Бачевъ — 1 день;
На г. Александъръ Пиронковъ — 2 дни;
На г. Христо Стояновъ — 2 дни;
На г. Илия Бояджийски — 1 день;
На г. Теню Янговъ — 1 день;
На г. Димитъръ Мишайковъ — 8 дни;
На г. Ставри Андреевъ — 3 дни;
На г. Петъръ Панайотовъ — 2 дни;
На г. Кара-Али Мустафовъ — 2 дни;
На г. Коста Лулчевъ — 1 день;
На г. Георги Данаиловъ — 1 день;
На г. Петъръ Стояновъ — 1 день;
На г. Кръстю п. Цвѣтковъ — 3 дни;
На г. Панайотъ Данчевъ — 3 дни;
На г. Кирко Цвѣтковъ Христовъ — 3 дни;
На г. Никола Аретовъ — 2 дни;
На г. Александъръ Радоловъ — 1 день;
На г. Димитъръ Гичевъ — 5 дни;
На г. Никола Владовъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Икономовъ — 1 день и
На г. Панайотъ Тинчевъ Калчевъ — 3 дни.

Народниятъ представителъ г. Методи Храновъ, който досега се е ползувалъ съ 20 дни отпускъ, моля да му се разреши още 3 дни отпускъ по болестъ. Конто сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣшка. Болшинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило питане отъ радомирския народенъ представителъ г. Димитъръ Богдановъ до г. г. министритѣ на желѣзницитѣ и на финанситѣ, за издаване отчуждавания на частни имоти на жители отъ Радомирска, Дуннишка, Горноджумайска и други околии, станали по тѣсноспѣжната линия Радомиръ—Перичъ.

Това питане ще се изпрати на г. г. министритѣ, за да дадатъ отговоръ.

Има думата г. министъръ-председателъ, за да отговори на нѣкои питання.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Преди да се спремъ върху питаннята, имамъ честь да ви прочета следния указъ, съгласно вашето онзи-деншно решение: (Чете)

У К А З Ъ

№ 17

НИЕ БОРИСЪ III

съ Божия милость и народната воля

ЦАРЬ НА БЪЛГАРИТЪ

По предложение на Нашия председателъ на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве, представено Намъ съ доклада му отъ 25 декември 1928 г. подъ № 1779 и възъ основа на чл. 129 отъ конституцията,

Постановихме и постановяваме:

I. Да се продължатъ заседанията на втората редовна сесия на XXII-то обикновено Народно събрание до 27 януарий 1929 г. включително.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на нашия председателъ на Министерския съветъ и министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Издаденъ въ София на 27 декември 1928 г.

БОРИСЪ III.

Председателъ на Министерския съветъ,
министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве:

А. Ляпчевъ.

Тукъ има едно питане отъ г. Добри Димитровъ. Моля да се развие питането.

Д. Димитровъ (раб): За кое питане се отнася? То не е едно питане.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ имамъ тукъ едно Ваше питане отъ 29 ноември, съ което сѣ свързани и питаннята на г. Калайджиевъ по сѣщата материя.

Х. Калайджиевъ (раб): Понеже моето питане се отнася за факти, азъ Ви моля да отговорите на него.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля Ви се. Азъ ще обясня сега защо правите тѣзи питання. Азъ искамъ сега да отговоря на питането на г. Добри Димитровъ.

II. Анастасовъ (с. д): И на моето питане отговорете.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И на него ще отговоря.

Х. Калайджиевъ (раб): И азъ искамъ да развия питането си.

Н. Стамболиевъ (з. в): И азъ имамъ питане.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие искате да занимавате Камарата всѣки денъ само съ питання. Тѣй не става. На всички ще дойде редъ. Не може така.

Д. Димитровъ (раб): Вие ме изненадахте, г. министър-председателю, съ Вашия отговор. (Отива на трибуната)

Г. г. народни представители! Азъ протестирамъ, че точно месецъ следъ като е депозирано моето питане, г. министър-председателятъ намѣрва време съвсемъ инцидентно да ми отговори. Питането ми е отъ 22 м. м. Азъ, доколкото си спомнямъ, съмъ депозиралъ повече отъ 3—4 питання, относещи се специално до произвола на властта въ нашия гр. Сливенъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Отъ 29 е питането Ви.

Д. Димитровъ (раб): Това, което председателятъ ми даде, е отъ 22. Г. председателю! Моля, дайте ми питането отъ 29; за да видя за какво се е отнасяло.

Вие сами виждате, че питанята не сѫ едно, не сѫ две. Ако бихте спазвали правилника на Народното събрание да отговаряте на другия денъ следъ подаване на питанята, нѣмаше да имаме тази бърканица и да забравимъ броя на нашитѣ питання.

Г. г. народни представители! Напоследъкъ срещу Работническата партия отъ страна на властта се упражнява единъ тероръ, едно преследване, които не могатъ да се оправдаятъ съ нищо. Конкретно за нашия градъ. Въ нашия градъ ние не можемъ да свикаме нито едно организационно събрание, нито една конференция на партийни функционери, за да развѣднемъ мисли по най-обикновени организационни въпроси. Мѣстната административна властъ винаги се намѣсва, арестува, създава процеси, държи невинни работници по цѣли дни и седмици въ участъцитѣ, и следъ това, ако може да скърпи нѣкой процесъ, скърпва го. Въ повече случая работата се свършва съ освобождаването на задържанитѣ и излиза така, като че тѣ сѫ виновни за това, че сѫ стояли по 5—10—18 дни въ участъцитѣ. Вие си спомняте, че азъ бѣхъ отправилъ до г. министър-председателя и г. министра на правосъдието едно питане за задържането на 40 младежи предимно текстилни работници отъ гр. Сливенъ, повече отъ 18 дни въ избата на Сливенското околийско управление за това, че сѫ се събрали на едно младежко организационно събрание. Властта подъ незаконния претекстъ, че уставътъ на това младежко дружество не билъ утвърденъ, арестува тия младежи по списъкъ, който има на разположение, и следъ като ги държа цѣли 18 дни ги освободи. Питането за този фактъ азъ бѣхъ депозиралъ преди повече отъ 2 месеца, но и на него не ми е отговорено. Битиятъ битъ, а виновния никой не го знае. (Смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ) Точно така е. То е смѣшно, но същевременно е и много тъжно — 40 души младежи, граждани на тая страна, ги тормозятъ и изгезаватъ цѣли 18 дни и после ги освобождаватъ като невинни!

Единъ другъ случай. Това бѣше въ свръзка съ окръжнитѣ избори въ града ни. По случай едно окръжно на централния комитетъ на независимитѣ синдикати у насъ — едно чисто организационно окръжно, което се отнася за чисто вътрешни организационни въпроси — арестуватъ 6 души работници затова, че у тѣхъ се е намѣрило това окръжно и то, забележете, че това окръжно тѣ го получаватъ отъ София, подписано отъ секретаря на независимитѣ професионални съюзи. Държатъ ги тия 6 работници — предметътъ на това ми питане отъ 22 м. м. — една седмица. Софийскитѣ прокуроръ не е инкриминиралъ нито единъ пасажъ отъ това окръжно, обаче въ провинцията като че ли съществуватъ други закони, други наредби, друга администрация. Тамъ казватъ: „Ние сме си властни и автономни въ нашата областъ — вършимъ това, което смѣтаме, че е добро за нашия районъ; васъ ще ви държимъ“. Впоследствие, обаче, ги освобождаватъ, като скърпватъ единъ процесъ само по отношение на двама работници, като ги пущатъ подъ гаранция. А за останалитѣ даже едно пардонъ нѣмаше.

Другитѣ ми питання сѫ все въ сѣщия духъ. На 4 и на 11 ноемврий, въ свръзка съ общинскитѣ и окръжни избори, кандидати общински съветници и кандидати окръжни съветници бѣха тоже арестувани и държани по цѣли седмици за това, че сѫ кандидати и заявители за кандидатната листа на трудовия блокъ за окръжнитѣ избори. Следъ като ги тормозиха да се откажатъ отъ заявленията си за окръжнитѣ избори и не постигнаха това, изборитѣ си минаха и ги освободиха. По време на общинския изборъ въ Сливенъ на 4 ноемврий т. г., както и въ време на избора за окръжни съветници на 11 ноемврий бѣха арестувани маса кандидати — просто по имената въ бюлетината тър-

сятъ кандидатитѣ, за да ги арестуватъ. Сѣщо така по-стѣпваха съ застъпникитѣ и пр.

Г. г. народни представители! Това нѣщо въ Сливенъ е система. Тамъ се преследва легалното работническо движение, въ лицето на Работническата партия, на независимитѣ професионални съюзи, на младежкия съюзъ и пр.

Излагайки всичко това, което става въ нашия градъ и за което азъ съмъ отправилъ нѣколко питання, азъ не мога да не го свържа съ общата политика на правителството на преследване, на тероръ върху Работническата партия въ цѣлата страна. Всеизвестенъ фактъ е, че отъ известно време Работническата партия е поставена фактически вънъ отъ законитѣ и не може да свика нито едно организационно събрание, нито една обикновена конференция, нито едно публично събрание, дето да каже своята дума по редъ животрентущи въпроси като партия на легалността, като партия на работническата класа у насъ. Клубоветѣ на независимитѣ работнически професионални съюзи и до денъ днешенъ сѫ още затворени. Членоветѣ на младежкия работнически съюзъ и дружествата му въ провинцията и до денъ днешенъ се преследватъ. Работническата партия е подложена подъ кръстосания огънь на централната и провинциалната административна властъ. Ако отъ централната властъ се допустне известно окръжно или известно писание, то въ провинцията се преследва и инкриминира; тормозятъ и тероризиратъ ония, които разпространяватъ такива писания. Легалниятъ печатъ на Работническата партия се преследва систематически, конфискува се, подложенъ е на нечувана и съ нищо неоправдана цензура, съ единствената целъ да се задуши и зауши гласа на недоволното, гладуващото, измъченото и тормозено работничество въ настоящитѣ критически дни за него и за цѣлата страна.

Като свързвамъ всички мои питання, които сѫ все въ тоя духъ, азъ искамъ най-сетне г. министър-председателятъ да ми отговори: Работническата партия е ли една легална партия на работническата класа у насъ; има ли тя право на съществуване; независимитѣ професионални съюзи иматъ ли право на животъ, иматъ ли право да водятъ своята борба на професионална, на икономическа почва; младежкото работническо движение има ли и то право на животъ въ нашата страна, или фактически работническата класа живѣе подъ знака на една диктатура, скривана задъ фразитѣ на законностъ, на легалностъ и пр. и пр.?

Азъ наистина съ удоволствие ще изслушамъ обясненията на г. министър-председателя по конкретнитѣ случаи, които съмъ изложилъ въ нѣколко мои питання и общо по позицията на правителството спрямо Работническата партия, независимитѣ синдикати и младежкото работническо движение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ благодаря на г. Добри Димитровъ, че малко обобщилъ въпроса: всички питання сѫ все отъ сѣщото естество. Ето защо, позволявамъ си да помоля г. Калайджиева и той да развие своитѣ питання, защото тѣ сѫ типично сѣщитѣ и се отнасятъ за сѣщото, до което се отнасятъ и питанята на г. Добри Димитровъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ мисля, че не е излишно да се отбележи въ дневницитѣ голѣмата щедростъ на г. министър-председателя, че следъ толкова време на мълчание по нашитѣ питання, най-сетне той проявява готовностъ да отговори.

Г. г. народни представители! Азъ схващамъ всичкото неудобство, което изпитва г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве да отговаря въ всѣко заседание на нашитѣ питання по терора и преследването отъ страна на полицията на движението на работническата класа, въобще на трудящитѣ се. Веднага, обаче, бързамъ да отхвърля виновността отъ насъ и да я хвърля върху неговитѣ подведомствени органи, които всѣкидневно вършатъ насилия. Тия насилия ние сме длъжни тукъ, изразявайки интереситѣ на нашитѣ избиратели, да ги изнасяме и да искаме отъ съответния министъръ да даде отговоръ по тѣхъ.

Факт е действително, че преследванията сж една система. Тъ поставят грамадна част от трудящия се свѣтъ въ нашата страна вън от законитѣ и подъ произвола на полиция. Особено напоследъкъ, както каза и преждеговорившиятъ другаръ, тия насилия и преследвания се извънредно много засилиха. Понеже г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве желае да се общи въпросътъ, азъ искамъ въ началото да кажа нѣколко общи приказки и следъ това да се спра на конкретнитѣ случаи, за които се отнася последното ми питане.

Колкото пъти се е случвало да се разправяме съ представителитѣ на административната власт, голѣми или малки, по въпроса за терора и произволитѣ надъ нашето движение, обикновено се е отговаряло съ нѣколко мисли отъ страна на тия представители. Казвали сж ни, първо, че ние сме приказвали много за войната противъ съветска Русия. Съ това искагъ, първо, да оправдаятъ произволитѣ надъ нашето движение.

Факт е, който както азъ, така и никой не може да отрече, че къмъ съветска Русия действително всрѣдъ нашитѣ трудящи маси има известни симпатии. Тия симпатии, обаче, не могатъ да се изкоренатъ по този начинъ, по който вие искате да ги изкорените — съ насилие и тероръ. Опасността отъ война противъ съветска Русия не е само празна приказка. Фактъ всеизвестенъ е въ цѣлия свѣтъ, — по него става дума и въ печата, и въ речи — че опасността отъ война въ свѣта е действителна и особено опасността отъ война спрямо съветска Русия. България не виси въ въздуха, тя е въ връзка съ международната ситуация. Въз основа на това ние имаме основание да твърдимъ, че такава опасностъ съществува и да създадемъ известно обществено мнение, което е най-добрата гаранция за мира, за да може да се предотврати въпросната опасностъ. Съответнитѣ фактори декларирагъ, че тая опасностъ е избѣгната. Толкозъ по-добре, бихъ казалъ азъ, ако ти е избѣгната, но нашата агитация въ туй отношение абсолютно не вреди на декларациитѣ, на позициитѣ — ако тѣ действително сж за мира — на отговорнитѣ фактори.

Второто обвинение е, че сж били получавани пари отъ вънъ. Това обвинение срещу нашето движение се е изнасяло много пъти тукъ отъ г. министър-председателя и отъ други. Е добре, даде се прекрасна възможностъ на г. министър-председателя да отговори конкретно съ конкретни обвинения въ връзка съ интерпелацията на г. Омарчевски. Но тая интерпелация още не е поставена на дневенъ редъ; утре заседанията на Камарата се преустановяватъ и изглежда, че нѣма охота да бѣде интерпелацията поставена на дневенъ редъ. Така г. министър-председателятъ избѣгва да се конкретизира и да даде съответнитѣ обяснения.

Трето нѣщо, г. г. народни представители. Ние декларираме — и азъ съмъ сто на сто сигуренъ въ това — че нашата партия почива на законитѣ въ страната, включително и на противообществения законъ за защита на държавата. Тя се бори за премахването на последния законъ, за пълна амнистия, за легализиране на Комунистическата партия въ кръга на днесъ съществуващитѣ закони, включително, повгарямъ, на закона за защита на държавата. Е добре, защо ни обвинявате? Това е една напълно легална борба, на почвата на законитѣ.

Колкото се отнася до обвинението за връзки съ нелегални организации и пр., ще кажа, че такива връзки ние нѣмаме. За това сж дадени категорични декларации отъ всичкитѣ партийни фактори и отъ насъ тукъ, въ Парламента. Въ връзка съ процеса на Аврамъ Стояновъ тукъ се четюха нѣкакви документи, отъ които ясно ми остана въ главата фактътъ, че нѣкакво решение на комунистическа конференция нѣкъде гласѣло въ смисълъ, щото Комунистическата партия да бѣде въ различни разклонения, като нейнитѣ членове влѣзатъ въ различнитѣ организации: въ организацията на земледѣлцитѣ, на занаятчиитѣ, може би и въ Сговора и полицията, възможно и въ Работническата партия. Изхождайки отъ принципитѣ на Комунистическата партия, може би, да го върши туй — не е наша задача, не сме ние полицаи да следимъ тѣзи работи. Това е работа на полицията, когато намѣри такива факти, да хване виновника за ушитѣ и да го подведе подъ отговорностъ, . . .

Нѣкой отъ сговориститѣ: И това прави.

Х. Калайджиевъ (раб): . . . когато се докаже конкретно това. Но да се приказватъ топганджийски приказки и въз основа на тия топганджийски приказки, въз основа на

предубеждение да се провежда една политика, която отъ нема абсолютно всѣкаква възможностъ за законно проявление на една партия съ многохилядни членове — това не е, освенъ противозаконно, противоконституционно.

Въ конкретни случаи азъ искамъ да изнеса следнитѣ случаи отъ многобройнитѣ, които всѣкидневно ставатъ.

На 22 миналия месецъ мѣстниятъ комитетъ на Работническата партия въ Плевенъ подаде заявление за публично събрание. Въ отговоръ на това арестувани били членоветѣ на комитета Игнатъ Първановъ, Първанъ Мариновъ и Минко Троянски, и презъ нощта нанесенъ имъ билъ жестокъ побой отъ околийския началникъ Кирковъ, приставъ Генчевъ и старшия стражаръ Вѣлко Ивановъ, вследствие на което цѣла седмица сж били болни. Значи не само събранието не е било позволено, но защото сж искали позволение за устройване на събрание, яли сж бой 100 кила.

На 2 декемврий т. г. е било нападнато отъ агенти на Общественията организационното събрание на Работническата партия въ Пловдивъ, разгонили събранието и арестували секретаря Александъръ Кумановъ, окръженъ съветникъ.

На 4 декемврий т. г. е било нападнато отъ полицията организационното събрание на шивачитѣ въ Русе и арестувани 15 души.

На 2 т. м. въ Пловдивъ сж арестувани безпричинно членоветѣ на мѣстния синдикаленъ съветъ Милю Бояджиевъ, Миланъ Стефановъ и Василъ Лазаровъ.

На 5 т. м. въ Стара Загора полицията нападнала и разгонила организационното събрание на младежкото дружество.

Напоследъкъ сж били конфискувани 9 броя отъ „Работническо дѣло“ отъ 40 до 49 брой, а единъ е пуснатъ. Отъ „Единство“ сж конфискувани 20, 26 и 27 броеве. Отъ „Младежка дума“ не се пуска нито единъ брой.

Очаквамъ, заедно съ другаритѣ отъ групата, съ готовностъ отговора на г. министра, както за конкретния случай, така и общо.

Председателстваващъ В. Димчевъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Държането на господа, които сж подали разни питання, предизвика смѣхъ. У мене то предизвика не смѣхъ, а едно тѣжко настроение, загуй защото, радетель по силитѣ си за това, щото страната ни да влѣзе въ единъ напълно нормаленъ пътъ, да се развива свободно, да дава преднина на здравия разумъ, да се зачитатъ свободитѣ, правата, убежденията на всѣки едногъ, азъ, като върховенъ ръководителъ на полицията, съмъ длъженъ да отбележа, както много тънко се призна и отъ г. Калайджиевъ, че има виновни. Но кои сж тѣ — да ги търсимъ ние! Да, има ги, и ги има извънредно много.

Х. Калайджиевъ (раб): Не съмъ казалъ подобно нѣщо.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Чакайте, г. Калайджиевъ! Винаги защитникъ на току-що накратко изброенитѣ начала, монитѣ директиви къмъ полицията сж били да следи изпълнението на законитѣ, но и едновременно съ това да не излиза изъ кръга на законитѣ. И смѣтамъ, че много и много нѣщо въ това отношение е постигнато.

Х. Калайджиевъ (раб): Постигнахте това, че избиха сума хора, които бѣха поставени вънъ отъ закона. Това е постигнато!

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Моля Ви се, имайте търпение! — Но за да не се постигне всичко, ще видите кой е виновникътъ.

Най-напредъ, обаче, досежно конкретнитѣ въпроси въ питаннята имъ. Г. Добри Димитровъ въ питанието си отъ 29 ноемврий казва: (Чеге) „Като излагамъ горното, питамъ г. министра: първо, известенъ ли му е този фактъ, а именно, че на 22 т. м. въ гр. Сливенъ сж арестувани отъ органитѣ на властта 6 работници затова, че сж разпространявали едно окръжно на Централния комитетъ на независимитѣ професионални съюзи“ — забележете: „независимитѣ професионални съюзи“ — „съ чисто организационенъ характеръ и освободено отъ софийския прокуроръ. Цѣла седмица тия работници се държатъ изъ участъцитѣ, всрѣдъ зима, откъснати отъ работа, изложени тѣ и домашнитѣ имъ на гладъ“. Както виждате, не се говори за побой.

А. Малиновъ (з. в): Ха!

Министър-председател А. Ляпчевъ: Така е, така, нѣма побой.

Е добре, въ отговоръ на това се казва: (Чете) „Че на 22 ноемврий т. г. къмъ 16½ ч. сж били задържани въ Сливенското околийско управление работниците: Сотиръ Николовъ, Михаилъ Голѣмановъ, Хараламби Бозмовъ, Атанасъ Бозмовъ, кафеждията Рахни Теневъ и празноски-тающиятъ Спасъ Георгиевъ. Били сж задържани, защото разпространявали едно окръжно, издадено отъ Централния комитетъ на независимитѣ работнически професионални съюзи въ България, въ което окръжно се давало директиви за започване една повсемѣстна акция противъ бѣлия тероръ и какъ да се ржководѣла тази акция. Окръжното е било изето отъ органиитѣ на Сливенското околийско управление, което започнало дознание, а лицата сж били задържани повече отъ 24 часа, съгласно разрешението, дадено отъ прокурора при Сливенския окръженъ сждъ, подъ № 7.466. Следъ като е било приключено дознанието, това последното, заедно съ задържанитѣ лица и изземателнитѣ протоколи, е било представено на прокурора за по-нататъшното разпореждане. Прокурорътъ е изпратилъ преписката на сждия-следователя при Сливенския окръженъ сждъ, който е образувалъ следствено дѣло № 262/1928 г. Следователятъ разпиталъ задържанитѣ лица, следъ което 4 отъ тѣхъ освободилъ, а на двама опредѣлил по 5.000 л. гаранция. Дѣлото е било внесено съ обвинителенъ актъ въ Сливенския окръженъ сждъ, който е образувалъ у. о. х. дѣло № 675/1928 г. противъ разпространителитѣ на горното окръжно“. Това е отговорътъ по конкретното питане на г. Добри Димитровъ.

По питанята на г. Калайджиевъ. Сега има едно негово питане — за да свършимъ съ всичко — за Аврамъ Стояновъ. Работата се разгледа, знае се, нѣма какво да се спираме, и той не се спира — много разумно.

Друго едно питане има отъ него съ дата 14 декемврий, въ което се приповтаря тази случка, за която пита г. Димитровъ, въ Сливенъ и после се спира на най-важното, което изложи г. Калайджиевъ отъ трибуната преди малко. (Чете) „На 22 м. м. — значи ноемврий — въ Плѣвненъ мѣстниятъ комитетъ на Работническата партия подалъ заявление за публично събрание. Въ отговоръ на това арестувани били членовеитѣ на комитета Игнатъ Първановъ, Първанъ Мариновъ и Минко Троянски и презъ нощта нанесенъ имъ билъ жестокъ побой отъ околийския началникъ Кирковъ, приставъ Генчевъ и старшия стражаръ Вѣлко Ивановъ, вследствие на което цѣла седмица сж били болни“.

Е добре, азъ имамъ следния отговоръ, г-да. (Чете) „Задържани сж, понеже сж правила опитъ за събрание презъ нощта и то предимно отявлени комунисти“. (Оживление) Ще говоримъ истината, недейте се бозспокоин.

Х. Калайджиевъ (раб): Туй не е никаква истина. Това е както въ Видинъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Чакайте, ще видите, ще разчленимъ всичко туй какъ е. Не се безпокойте. Вие знаете работата по-добре отъ мене, и който внимаваше на Вашитѣ думи гукъ, той Ви е добре разбралъ. Може би и Вие сега да се намирате въ едно стѣснение отъ всичко, което става около васъ и у васъ.

Х. Калайджиевъ (раб): А може би и у васъ. Това азъ не зная, това е Ваша работа, това е работа на полицията. Азъ зная, че властитѣ сж устройвали конспирации, когато Ви трѣбватъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: (Продължава да чете) „Задържани сж за провѣрка; освободени сутринта безъ да имъ е нанесянъ никакъвъ побой“ — защото, ако имаше такова нѣщо, щѣха да представятъ медицински свидетелства, щѣха да се отнесатъ до сждебнитѣ власти и т. н. А трѣбва да признаемъ, че тѣ сж много добре организирани и се ржководятъ отъ извънредно интелигентни хора, които добиватъ сведения не само отъ България, ами, както ще видите, по най-дребнитѣ въпроси, отъ много изтънчени и префинени ржководители на всевъзможни движения и особено на революционни движения.

Това е то отговорътъ ми по този въпросъ.

За другитѣ точки, които г. Калайджиевъ излага въ питането си, той самъ не прави въпросъ, защото сж по-маловажни.

Х. Калайджиевъ (раб): Какъ да не права въпросъ? Щомъ ги поменавамъ въ питането си, значи права въпросъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Вие сами не ги поменавате тукъ. Защо напраздно ще се спирамъ? Вие сами схващате, че не е тамъ въпросътъ, а на друго мѣсто — тамъ, дето сега ще го разяснимъ.

Сега, г. г. народни представители, ние се намираме, безспорно, предъ едно движение, което се ржководи отъ вънъ и което въ нашата страна повече или по-малко се представява отъ известната Работническа партия и отъ нейнитѣ поддѣления.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. министре! Само по този въпросъ топтанджийски не може да се приказва. (Възражения отъ сговориститѣ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Чакай бе, тебъ те слушаха, слушай и ти. Ние се интересуваме, ако ти не се интересува.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Нека видимъ каква е Работническата партия, така както сега тя е преустроена. И когато обърнемъ внимание на начина на действията ѝ и, въ особености, на нейнитѣ съставни части, или на нейнитѣ „поддѣления“, както е приетъ този терминъ въ закона за защита на държавата, ние ще видимъ, че въ сравнение съ инструкциитѣ, които се даватъ отъ съветска Русия, особено отъ Коминтерна, отъ Третия интернационалъ, какъ трѣбва да се организира една комунистическа партия, то типично същото туй ще го намѣримъ. И когато ние проследимъ какви наставления се даватъ пакъ отъ тамъ до всички тѣзи поддѣления, ние ще видимъ, че въ това отношение Москва чрезъ Коминтерна е много откровена. Тя си сочи, че туй, което се нарича независими работнически професионални съюзи не е нищо друго, освенъ членове на Профинтерна.

Х. Калайджиевъ (раб): Дайте доказателства, г. министре.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Имамъ тукъ доказателства, и сега ще ви ги посоча. Имамъ писма. Тѣ сж въ връзка и по начинитѣ на действията имъ, и по изявленията и т. н. И понеже г. Калайджиевъ пита за доказателства, е добре, азъ ще му ги дамъ.

Г. Чернооковъ (д. сг): И Георги Марковъ пита, и той се интересува.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Той ще направи много добре да не се ангажирва много съ тѣзи работи, защото тази литература (посочва книги), не друга, е дошла отъ Сърбия на 26 того.

Г. Марковъ (з. в): Докато слушате хората, ще отивате дотамъ, дето сте. Азъ не съмъ се обадилъ.

А. Радоловъ (з. в): Той не се е обадилъ.

Г. Марковъ (з. в): (Къмъ Г. Чернооковъ) Предизвиквашъ! Провокаторъ!

Нѣкой отъ лѣвицата: Той е провокаторъ отдавна.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тази литература е минала презъ Годечъ съ два автомобила. Бележката, която имамъ при себе си, гласи: (Чете) „Нелегалната комунистическа литература, пренасяна систематически по канала отъ Сърбия въ България.“

„Литературата и кореспонденцията, както и парични суми, произходящи отъ Русия, идватъ презъ Виена.“

„Настоящата литература и писма сж заловени следъ пренасянето имъ отъ Сърбия въ с. Годечъ и оттамъ съ автомобилитѣ № № 516 и 408 въ София. Пренесени сж на 26 декемврий т. г. и заловени отъ полицията въ Василевския ханъ — София. Виновницитѣ сж заловени и отдѣлътъ държавна сигурностъ при Дирекцията на полицията води нуждното следствие“.

К. Томовъ (з): Ама тая година ли?

Министър-председател А. Ляпчевъ: Тази година. — Сега азъ нѣма да ви говоря за тази литература, за която

ще говоря отпосле и която увеличава материала на нашия г. министър на търговията. Тя съ вагони се праща въ фабриката за мукавена хартия на шосето за Горна-бана, за да се преработва отново на хартия. Това не е една дребна работа.

К. Томовъ (з): Понеже казвате 26 декемврий, значи това е било вчера.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Да, вчера. Много прѣсно е това. (Оживление) Тукъ сѣ дадени самитѣ писма и подписитѣ. Тѣ сѣ писани на руски. Азъ ще ви чета текста на български.

По една практика, заведена за тѣсни приятелски връзки между работническото и, както казватъ инструкциитѣ на Коминтерна, между младежѣта, особено между младежѣта, всѣки градъ почти въ Русия е решилъ да даде шефството си на нѣкой градъ въ България за тѣсни, близки връзки.

Напр.: (Чете) „До политическия затворникъ въ Софийския затворъ.

Драги другарю!

Костромската организация на МОПР-а Ви е причислила къмъ нейната ядка. Нашата ядка ще Ви поддържа материално и морално. Нашиятъ органъ, който е замѣнилъ царската полиция, е проводникъ на революционната законност. Ние хвъргаме въ затворитѣ онѣзи, които сѣ лишавали отъ свобода борцитѣ на революцията и враговетѣ на трудящитѣ се“. — Вземете си бележка, г-да. — „Тая участъ нѣма да избѣгнатъ и онѣзи, които сѣ Ви лишили отъ свобода, и която у насъ изпитватъ всички врагове на революцията.

Помнете, че Вие не сте самички, дръжте се за предстоящата борба.

Едновременно съ това изпращаме Ви една сума пари и се надяваме, че писменитѣ връзки съ Васъ ще се развиятъ и засилятъ за въ бъдеще.

Революционенъ привѣтъ“. — Отдолу следватъ подписитѣ на господата.

Азъ ще ви прочета нѣколко такива писма, г-да.

Пензенската младежка организация изпраща до другаритѣ въ Варна, България, следното: (Чете) „Драги другари, въ далечната съветска страна има организация МОПР. Това писмо изпраща една отъ ядкитѣ на МОПР въ Пензенската губерния при сукнената фабрика „Творецъ—Работникъ“, въ с. Литвино.

Изпращаме ви малко пари отъ Литвинската ядка на МОПР въ знакъ на другарска солидарностъ и поддръжка на затворниците за великото дѣло.

Организацията ни се състои отъ 271 човѣка. На фабриката работятъ 1.000 души. Има голѣми подобрения: 8-часовъ работенъ день, а нѣкои фабрики, съгласно манифеста, работятъ 7 часа. Управлението на фабриката е отъ самитѣ работници. Нашата ядка ще ви помага и за въ бъдеще, и ще държи връзки съ васъ“.

Има едно друго послание до занаятчийското отдѣление. И занаятчиитѣ търсятъ. Друго се отнася до международната конференция на телеграфопощенскитѣ служащи и работници. Това е извлѣчение отъ едно послание, което азъ имамъ тукъ въ оригиналъ. (Чете) „Взема се поводъ отъ писмото, което — еди-како-си — на телеграфопощенскитѣ работници е отправила до тѣхъ, въ което работниците се уведомяватъ за проектираното свикване на една международна конференция на тая категория работници къмъ края на настоящата година. Изтъква се важността по свикването на подобна конференция между показаната категория работници и служащи, между които силно сѣ разпространени не само реформаторски, но и други влияния. Тѣй като досега липсва планомерна и сериозна работа, ще трѣбва да се напрегнатъ всички сили да стане тая конференция изходна точка за планомерна и революционна работа между телеграфопощенскитѣ работници и служащи.

„Затова настоява се да се обърне най-голѣмо внимание на подготовката на конференцията, за да се взематъ подъ внимание предложенитѣ въ писмото мѣрки. Поради характера на конференцията, да бѣде изходна точка на планомерна революционна работа, налага се, щото изпращането на делегатитѣ да не е въ зависимостъ отъ съществуването на една вече организирана революционна опозиция, а да последва формирането и организирането на една революционна опозиция тѣкмо чрезъ делегирането изъ срѣдата на телеграфопощенскитѣ работници“.

Това е важно дотолкова, доколкото показва до кои професии, особено важни за държавата, прибѣгватъ тѣ.

Такива нѣща има много тукъ, нѣма защо да ви ги чета последователно. Какъ сега се отправятъ тия послания, които отиватъ до нашитѣ младежки организации, прикриващи се подъ Работническата партия, какъ се проявява действието, акцията на нашитѣ работници младежи? Единъ характеренъ примѣръ е следната резолюция-протестъ изпратенъ до менъ: (Чете)

„Днесъ, 14 декемврий 1928 г., Пловдивската партийна организация на Работническата партия, свикана на организационно събрание, следъ изслушване доклада по бѣлия тероръ въ България, констатира:

„Че въ последно време походътъ на властващата фашистка реакция срещу работническитѣ организации въ България е взелъ неимоверни размѣри. Не се позволява никаква публична дейностъ на същитѣ организации; даже и организационниятъ имъ животъ се спѣва по всевъзможни начини — като, напр., въ нашия градъ полицейски агенти систематично присѣствуватъ на комитетскитѣ имъ заседания и събрания, търсятъ легитимации, заплашватъ и арестуватъ. Подробно изложение за всички произволи и тероръ на мѣстната полиция е поднесено на г. прокурора при Пловдивския окръженъ съдъ отъ страна на Работническата партия и Работническото младежко дружество въ града ни“. Забележете, че това сѣ главно младежки дружества.

„Работническитѣ печатъ е подложенъ на нечувана драконовска цензура, конфискува се и се прави невъзможно излизането и разпространението му“.

Две думи по това. Съгласно закона за защита на държавата, полицията е длъжна, когато види, че има предизвикателни статии, съ огледъ спокойствието на страната да ги иземе предварително и да ги предаде на прокурора. И гова става.

Х. Калайджиевъ (раб): Не така става, г. министре. Азъ после ще Ви кажа какъ става.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Кажете какъ иначе може да става. Азъ Ви казвамъ, че предварително се изземватъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ после ще Ви кажа какъ става.

Министър-председател А. Ляпчевъ: (Продължава да чете) „Въ Централния затворъ се държи още секретарѣтъ на централния тричлененъ помощенъ комитетъ Н. Ланковъ. Сѣщо сѣ конфискувани значителни суми, изпратени въ помощъ на пострадалиотъ отъ земетръса бедняци отъ международнитѣ такива“.

Този въпросъ ще има да се разглежда въ сѣда. Никой не е взелъ паритѣ, за да ги злоупотрѣби, а е направено следното: по нареждане на прокурора тѣзи пари сѣ иззеги и сѣ дадени на общия комитетъ при Министерството на вътрешнитѣ работи въ помощъ на пострадалиотъ отъ земетресението. (Продължава да чете)

„Успоредно рѣка за рѣка съ този терористически походъ на черната фашистка реакция срещу трудящитѣ се, кървава и страшна крачи и притиска експлоатацията на капитала съ своитѣ кървави рѣце: безработица, гладъ, мизерия, болести, израждане и най-после смъртъ.“

„Цѣлитѣ този курсъ на политика не е нѣщо случайно, а добре обмислено и организирано. Той е свързанъ освенъ съ вътрешни, но главно съ външни причини.

„а) Вътрешни: отъ една страна ненаситниятъ стремежъ на господстващата капиталистическа класа къмъ експлоатация и печалби, отъ друга, разклатеното и неустойчиво положение на сговориската власт. И дветѣ тѣзи положения прибѣгватъ до едно срѣдство — смазване работническитѣ организации чрезъ тероръ, та първитѣ безнаказано да експлоатиратъ, а вторитѣ да продължаватъ заплашеното си господство.

„б) Външни: че съ склучения заемъ българското правителство е продало българския народъ като пушечно месо на империалистична Англия и Франция въ готвящата се война противъ свободната съветска република на рускитѣ работници и селяни. И при една евентуална война, която е предстояща, за да се чувствува съ развързани рѣце и хвърли народа въ нея, българското правителство чрезъ този тероръ цели да унищожи работническото движение, затуй защото единствено това движение се бори най-сериозно противъ войната.

„Че въ пълна подкрепа на тази драконовска политика на правителството се явяватъ всички опозиционни партии, включая и социалпатриотитѣ — опозорената широкаanska

катраница, здраво закачена за смъртоносната колесница на буржоазията.

„Наредъ съ всички тѣзи, служатъ на сѣщата политика не по-малко и ликвидаторитѣ“... — Това, г-да ако е вѣрно, то е нѣщо ново. Вие досега не сте чули за ликвидатори. — ...„ликвидаторитѣ вѣтъ (исповѣтници)“ — навѣрно поради разцеплението въ Русия — „и вжире въ организацията отъ типа на Добри Димитровци & С-ие“.

П. Анастасовъ (с д): Значи, тѣ сѣ отъ легалнитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ чета точно това, което е тукъ.

Д. Димитровъ (раб): Вие се справате съ вашитѣ племена, че тогава съ нашитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Досега не сте чули за ликвидатори. Ако това е вѣрно, изглежда, че се събуждатъ свѣстия и здравиятъ разумъ у добритѣ хора, за да могатъ да се уиятъ въ единъ по-добъръ пѣтъ...

Д. Нейковъ: (с д): Ляпчевъ — Калайджиевъ!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: ...и да прекъснатъ своето шедствие на заблуда и на подклаждане само отвѣтъ.

Д. Димитровъ (раб): Тѣ сѣ наши чисто домашни въпроси. Вие се справате съ вашитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Продължава да чете) „Следъ цѣлата тази печална констатация за бѣлая тероръ въ България, ние смѣло и енергично издигаме гласъ на протестъ и искаме“ — и казватъ, че ще се борятъ противъ всѣкаква война противъ свѣтска Русия и заставатъ начело да защищаватъ тѣ свѣтска Русия — отъ кого, не знаемъ. Никой отъ насъ нѣма намѣрение да води война съ никого, нито дори съ свѣтска Русия. Това е всеизвестна истина, но тѣ смѣлятъ, че трѣбва да пазятъ свѣтска Русия отъ бѣлая тероръ въ България.

Човѣкъ би се попиталъ: това само писмено ли е? Не. Това започна да дава своитѣ прояви, каквито ги имаме презъ 1918/19 г. и малко по-късно, акции, само че тия акции сѣ много слаби, защото сезонътъ не е такъвъ. Па и оттогава досега много нѣщо се вилъ въ свѣта. И сега се явяватъ при менъ съ всевъзможни депутации, не вече депутации отъ хора, които искатъ по-човѣшки да мислятъ и да размѣнятъ думи, но отъ хора пристрастени, ожесточени и т. н. И затуй вие виждате позиви, като този, напр.: (Чете) „Централенъ акционенъ комитетъ противъ терора. Софийски работници, работнички и трудищи се! Днесъ общата работническа протестна делегация ще се яви при министъръ-председателя и бюрото на Камарата, за да протестира противъ терора.“

„Пращайте протестни делегации отъ фабрики, предприятия и квартали.“

„Гответе се за голѣмото публично събрание на 28 того. На протестъ срещу терора!“

Х. Калайджиевъ (раб): Това нелегално ли е?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е задъ правана. Азъ ви излагамъ работата така, както е.

Д. Димитровъ (раб): Разрешете събранието, па ще видите параванъ ли ще бжде то или не.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Напраздно се сърди г. Добри Димитровъ, ако е вѣрно обвинението противъ него. Наистина, има защо да се опомни и той, и други като него. Азъ сегиз-тогизъ чета какво става въ обетованата свѣтска република. Е добре, не по измислени сведения, а по данни, черпени отъ самата преса на болшевикитѣ, отъ тѣхнитѣ оратори, азъ мога да ви кажа, че положението тамъ, г. г. народни представители, е грозно. Ако се говори за гладъ, днесъ гладътъ е тамъ и не знаемъ дали скоро не ще се обърнатъ къмъ насъ, България, за закупуване на храни.

Х. Калайджиевъ (раб): Нова Деклозиерова афера ли, г. министре?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Че може и това да дойде.

Х. Калайджиевъ (раб): Все ще падне гешефтъ за народнитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да ви описвамъ въ подробности положението въ свѣтската република, считамъ за излишно. Азъ бихъ го резюмиралъ само съ следнитѣ думи на г. Фрицъ Шнайдеръ, депутатъ социалистъ отъ Швейцария. Когато въ Москва сѣ го запитали кога най-после въ Швейцария ще стане революцията, той имъ отговорилъ: „Когато нашитѣ швейцарски работници ще бждатъ доведени да живѣятъ и да работятъ така, както у васъ“. Нѣмамъ време да ви посочвамъ по самитѣ тѣхни данни въ какво плачевно положение е работникътъ, селянинътъ и цѣлиятъ въобще стопански животъ на тази нещастна страна, макаръ и при великъ народъ. Ще бжде много печално, ако това, което се вижда и се чувствува отъ всички, не отвори очитѣ на мнозина, както и на обвиняемия отъ другаритѣ на г. Калайджиевъ, г. Добри Димитровъ.

Ние, г-да, постоянно получаваме всевъзможни томоже на МОПР отъ всевъзможно естество. За да имате една представа какво представляватъ отъ себе си организациитѣ на свѣтската република, азъ бихъ ви далъ цѣлата тая литература да я разгледате. (Сочи книгитѣ предъ себе си) Това сѣ издания все на учреждения въ Русия. Въ тѣхъ и за България се говори. Грамадно нѣщо е. Тѣ иматъ срѣдства, харчатъ много срѣдства. Откъде ги взематъ? Взематъ ги, разбира се, отъ руския народъ.

Х. Калайджиевъ (раб): А бе, г. министре, недейте оправа рускитѣ работи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кои сѣ източниците на руската държава? Спомнете си, че въ царска Русия въ предвечерието на войната се забрани употребата на спиртни пиити. Работническото, въ лицето на болшеизма, отново разреши употребата на алкохола. И днесъ приходътъ отъ алкохола представлява най-голѣмото приходно перо на държавата — надъ 500 милиона златни рубли годишно. Другото най-голѣмо приходно перо на държавата, споредъ самитѣ тѣхни признания, сѣ сумитѣ, които държавата получава отъ продажбата на произведенитѣ на селското население. Селското население отъ стойността на хранитѣ, които то произвежда и които се изнасятъ навънъ, получава 20-5%; 26-5% отиватъ за посрѣщане разнискитѣ по транспорта и по търговията, а 53% отиватъ за въ полза на държавната хазна. И затуй тамъ хората не щатъ да оратъ, затуй има и гладъ.

Колкото пѣкъ за резултатитѣ отъ употреблението на алкохола, мога да ви кажа, че тѣ сѣ опустошителни. Въ Ленинградъ презъ 1923 г. сѣ умрѣли отъ алкохолизъмъ на 100 хиляди жители 1-7; презъ 1924 г. — 2-7, презъ 1925 г. — 6-4; презъ 1926 г. — 10-9. Въ болницитѣ въ Москва нахлуватъ маса болни отъ алкохолизъмъ. Така презъ 1921 г. мозъчно болни е имало 25, а презъ 1926 г. — 12.079. Въ Ленинградъ сѣ били арестувани, поради пиянство, презъ 1923 г. 2.088 души; презъ 1924 г. — 10.000; презъ 1925 г. — 21.000, а презъ 1926 г. — 95.000. Както виждате, върви кресчендо.

Обидно ще бжде, пакъ повтарямъ, за достойнството на човѣка, ако запознатиятъ съ това положение не се стѣписа, не се опомни, не се отклони и не се очовѣчи.

Г. г. народни представители! Всичко това е тѣжно и печално, защото то е една болестъ. Между тия младежи, отъ които тѣ вербуватъ своитѣ кадри, има енергични хора, има може би и хора съ дарби, но тикнати въ този улей на заблудата, подклаждани отвѣтъ, прѣстѣпно подпомагани, тѣ създаватъ за себе си, за страната си, главно за работническото, па и за цѣлия народъ само нещастия. Съ тая болестъ ние сме длѣжни да се боримъ и ние се боримъ. Г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда презъ последнитѣ нѣколко години какво ли не направи, какви ли не закони не създаде, които успѣшно се прилагатъ. За подпомагането на работническото налице сѣ фондове отъ стотици милиони и т. н. Но личи, че има хора, които не желаятъ да се опомнятъ. Какво да правимъ? Съ тѣхъ ние сме въ борба. Има и хора отвѣтъ, които прѣстѣпно ги подпомагатъ. Залѣгватъ се хората, поддържа се въ душата имъ смутъ, и естествено е, че ние не можемъ да останемъ съ затворени очи. Бди се, работи се. Тѣхниятъ вѣкъ е: долу законътъ за защита на държавата. Тукъ неведнѣжъ се доказва, че този законъ не вреди, освенъ на ония, които работятъ противъ държавата и противъ днешния строй съ насилие, каквато е дейността на Коминтерна! Основното

му начало, вързуют му е: съ насилне да се наложи друг единъ строй, за да се получатъ резултати — знаете какви. Е добре, г. г. народни представители, азъ и всички добри българи изпълняваме единъ дългъ, като се боримъ срещу тази язва, срещу тази болестъ. И дано тя — нека се надѣваме — престане, за да нѣма разправи въ Народното събрание съ нея. (Ръжкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Добри Димитровъ, за да отговори доволенъ ли е или не отъ отговора на г. министъръ-председателя.

Д. Димитровъ (раб): Г. г. народни представители! Не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра. Докато у насъ продължаватъ ареститѣ, побоищата, забраната на събрания, преследванията на работническата преса, никой работникъ въ нашата страна не може да бѣде доволенъ отъ този отговоръ, съ който г. министърътъ занимава Народното събрание цѣль часть. Докаго затворитѣ сѣ пълни и продължаватъ да се пълнятъ; докато се избѣгва да не се поставя на разглеждане въпросътъ надъ въпроситѣ въ нашата страна, а именно въпросътъ за амнистията на всички политически затворници и емигранти, докато има единъ изключителенъ законъ за защита на държавата, който фактически е превърнатъ въ законъ за защита на Сговора, до тогава никой работникъ въ нашата страна не може да бѣде доволенъ отъ единъ такъвъ отговоръ на г. министъръ-председателя. (Възражения отъ сговориститѣ) Тази дълга лекция за болшевизма и опасноститѣ отъ него има само единъ единственъ смисълъ: г-да отъ Сговора, разни 16-ти, 70-ти, 100-ти, тримата и пр. пр., опичайте си акълъ, болшевишката опасностъ у насъ се надига, налѣгайте си парцалитѣ, сплотявайте се подъ нашето парцаливо знаме, иначе работата на всички ни е спукана. Освенъ това, не правете въпросъ за увеличаване на дневнитѣ си на 600 л., защото тѣзи опасни болшевики ще използватъ това въ ваша вреда. Азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министъръ-председателя.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отговорътъ на г. министъръ-председателя е абсолютно несъстоятеленъ и доказва, доколко той нѣма абсолютно никакви аргументи да оправдае една политика, която не почива на никакъвъ законъ. На какво се спрѣ той? Преди всичко на конкретния случай въ Плевенъ. Каза, че тамъ се събирали нощно време да правятъ конспирации. Абсолютно винаги, въ всички случаи, когато полицията е турена на тѣсно за явни противозакония, сочи този предлогъ, за да оправдае своитѣ насилія. Сѣщото бѣ съ менъ въ Харманлий. Събраха се съ мене една група отъ 8 души да правимъ организационно събрание. Обявиха ни за конспиратори, а мене едва ли не — за Митю Ганевъ. Сѣщото бѣ въ Видинъ съ секретари на партията; човѣкътъ отива, събира групата, и веднага казватъ: „Тукъ има конспирация“, и завежда се дѣло, което следъ 10-15 дни бѣше преустановено, защото нѣма абсолютно никакви факти за престѣпление. Безбройни сѣ случаитѣ на такива конспирации. Това се прави, за да се оправдаатъ насиліята, и става въ името на закона за защита на държавата. Нашето искане е да се премахне този законъ, защото той отваря широко вратитѣ на полицията за произволи и се дава широка възможностъ на васъ за оправдание.

Следъ това г. министърътъ се спрѣ на нѣкаква си литература. Е добре, г-да, на всички ви е известно, че Комунистическата партия сѣществва. Но това не значи, че Работническата партия е въ връзка съ нея. Комунистическата партия сама заявява, че сѣществва. Работническата партия всѣкога казва: „Ние нѣмаме връзки съ Комунистическата партия“. Но, споредъ нашето мнение, вие трѣбва да дадете легално проявление на Комунистическата партия. Това трѣбва да стане за нормализиране положението. По-нататкъ г. министърътъ разправи работи, които нѣматъ абсолютно никаква съвмѣстимостъ съ този въпросъ, който е поставенъ на дневенъ редъ. Разправи ни се за нѣкакви си решения на разни предприятия въ Русия, че взели ангажментъ да издържатъ нѣкакъвъ затворникъ и да влизатъ въ връзка съ него. Какво общо има това съ Работническата партия? Пращатъ пари тукъ на нѣкой затворникъ. Е добре, кажете да не пращатъ или ги връщайте назадъ. Но това не е нито законно, нито човѣшко.

По-нататкъ г. министъръ-председателятъ се спрѣ най-вече на резолюцията, взета въ Пловдивъ. Какво има въ тази резолюция? Въ резолюцията се оплакватъ отъ терора, който е фактъ. Може ли да се обяви за престѣпление самата борба на работническото противъ насиліята и беззаконията? Въ цѣлата аргументация на г. министъръ-председателя нѣма никаква логика. Напраздно той напѣваше мисълта си и търсѣше да намѣри конкретенъ аргументъ противъ Работническата партия. Той не може да отрече легалността на Работническата партия и нейното законно право да сѣществва. Той се спрѣ надълго на положението въ Русия. Е добре, ние не знаемъ какво е положението въ Русия. Ако всички тия факти, които той изнесе, сѣ върни, вие нѣма да изгубите нищо, напротивъ, ще спечелите, ако позволите една обща парламентарна делегация да отиде въ Русия, да проучи положението тамъ и да докладва това, което ще види.

Недоволството, г-да, въ работническитѣ маси е резултатъ на лошото положение. Това недоволство поражда желание за борба. Тази борба на работническата класа вие не можете да я обявите за престѣпна, не можете да ѝ прѣчите само затова, защото комуниститѣ се намѣсватъ въ борбата на работническото. Фактътъ, който се изнесе за телеграфопошени е най-добро доказателство за това. Комуниститѣ искали да се намѣсатъ въ борбитѣ на телеграфопошени. Значи ли това, че трѣбва на телеграфопошени да се отнеме възможността да се организиратъ и да се борятъ за своитѣ интереси?

Г. г. народни представители! Въпросътъ постоянно ни занимава, въпросътъ е важенъ. Азъ бихъ желалъ цѣлото Народно събрание да има възможностъ да се произнесе по него и затуй обръщамъ питането си въ запитване.

И. Ингилизовъ (мак): Г. министъръ-председателю! Депозиралъ съмъ питане преди нѣколко дни. Кога сѣмѣтате да отговорите на моето питане? Съгласно чл. 60 отъ правилника, трѣбваше да отговорите въ следующето заседание.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ следующето заседание ще Ви отговоря.

Председателствуващъ В. Димчевъ: На другитѣ питання ще се отговори въ следующето заседание.

И. Петровъ (д. сг): Искамъ думата.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Имате думата.

И. Петровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ искамъ да ви обърна внимание върху следния фактъ. Снощи въ единъ отъ ежедневницитѣ, в. „Миръ“, единъ отъ професоритѣ отъ нашия Университетъ излѣзе съ една статия, която азъ мога да кажа, че е недостойна за перото на единъ професоръ, че е една клеветническа статия по адресъ на цѣлото народно представителство. Въ тази статия се третира въпросътъ, който стана мезе въ устата на всички, относително платата на народния представителъ. Г. професоръ Романски е свободенъ да си каже мнението по този въпросъ — за това никой не може да му прави упрѣкъ — но въ никой случай не можеше на този професоръ да служи като аргументъ клеветата. Г. професорътъ всички относително платата на народния представителъ, освенъ това, което получава като плата, получава още и всевъзможни други възнаграждения за услуги, които прави.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Подарѣци.

И. Петровъ (д. сг): Подарѣци. Ясно е, какъ ще се прѣцени отъ нашето общество това, още повече когато то се пише отъ единъ човѣкъ, който заема професорска катедра въ нашия Университетъ. Азъ считамъ, че чрезъ такива писания се нанася единъ ударъ на Парламента, че тѣ сѣ една оибда за народното представителство и затова отправямъ апелъ къмъ председателството да направи съответнитѣ постѣпки, за да бѣде защитена честта на народното представителство и на Парламента. Ние не можемъ да премълчимъ това нѣщо, защото то не се отнася къмъ този или онзи, а това се отнася общо за цѣлия Парламентъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Въ кой вестникъ е писано това?

И. Петровъ (д. сг): Въ в. „Миръ“ отъ снощи.

Г. Марковъ (з. в): Това не може да ни интересува.

Председателстващ В. Димчев: Пристъпваме към първа точка от дневния ред — трето четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за данък и такса на хазартните и за развлъчение игри.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, заедно с поправките и прибавките, приети на второ четене).

Председателстващ В. Димчев: Които приемат на трето четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за данък и такса на хазартните и за развлъчение игри, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 28)

Пристъпваме към втора точка от дневния ред — трето четене законопроекта за изменение някои членове от закона за устройството на сждилищата.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ Ц. Пупешковъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, безъ изменение)

Председателстващ В. Димчев: Които приемат на трето четене законопроекта за изменение някои членове от закона за устройството на сждилищата, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 29)

Пристъпваме към трета точка от дневния ред — одобряване гаранцията, дадена от държавата при сключване на договора за 4½% заемъ на Софийската община от 1910 г., да остане въ сила и следъ сключване на спогодбитъ въ Виена и Базелъ презъ м. м. май и ноември 1928 г. за службата по този заемъ, начина от 1 април 1928 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Прочита предложението изцяло, заедно с мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 22)

Председателстващ В. Димчев: Които приемат прочетеното предложение за одобряване гаранцията, дадена от държавата при сключване на договора за 4½% заемъ на Софийската община от 1910 г., да остане въ сила и следъ сключването на спогодбитъ въ Виена и Базелъ презъ м. м. май и ноември 1928 г. за службата по този заемъ, начина от 1 април 1928 г., моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 30)

Пристъпваме къмъ точка четвърта от дневния ред — второ четене законопроекта за освобождаване отъ митни бери новата радио-станция при гара София и с. Кумарица.

Моля г. секретаря да го докладва.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за освобождаване отъ митни бери новата радио-станция при гара София и с. Кумарица.“

Председателстващ В. Димчев: Които приемат така прочетеното заглавие, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 54)

Председателстващ В. Димчев: Които приемат така прочетенния членъ единственъ, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка пета от дневния ред — второ четене законопроекта за изменение на чл. 207 отъ закона за устройството на сждилищата, публикуванъ въ бр. 226 на „Държавенъ вестникъ“ отъ 2 януарий 1926 г.

Моля г. секретари да го докладва.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за изменение на чл. 207 отъ закона за устройството на сждилищата, публикуванъ въ бр. 226 на „Държавенъ вестникъ“ отъ 2 януарий 1926 г.“

Председателстващ В. Димчев: Които приемат заглавието на законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь Д. Апостолов (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 16)

Председателстващ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Г. г. народни представители! Вчера въ парламентарната комисия по Министерството на правосъдието, когато се разглеждаше въпросътъ за даване облаги на ония лица, които сж взели участие въ войнитъ и сж се записали за студенти въ юридическия факултетъ до края на 1927 г., се изтъкна, че числото имъ било много малко, 40—50 души. Отъ проверката, която азъ направихъ, се оказа, че има още няколко души, които сжщо така сж участвували въ войнитъ, но които сж се записали презъ настоящата година за студенти. Азъ смѣтамъ, че ако дадемъ една облага на ония студенти, които сж участвували въ войнитъ и сж се записали до края на 1927 г., ние не трѣбва да лишаваме отъ тази облага ония студенти, които сжщо така сж взели участие въ войнитъ, но които сж се записали до края на 1928 г.

Ето защо, азъ моля г. г. народнитъ представители и г. министра да се съгласятъ да се направи едно изменение въ проекта на комисията, като се включатъ и студентитъ, които сж се записали до края на 1928 г. Съ това ние окончателно ще ликвидираме съ този въпросъ. Иначе ще извършимъ една неправда къмъ ония няколко студенти, които сж взели участие въ войнитъ, но сж се записали презъ настоящата година. Нѣма основание да ги лишаваме отъ тази облага, която даваме на другитъ.

Министъръ В. Молловъ: (Възражава нѣщо)

Х. Баралиевъ (с. д): Азъ не зная защо г. министърътъ на финанситъ толкова много се люти. Съ даването на тази облага на всички нѣма кой знае чии интереси да пострада. Ако даваме една облага на 40—50 души, защо да не дадемъ сжщата облага на още 4, 5 души, които отговарятъ на сжщитъ условия?

Председателстващ В. Димчев: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Предложението, което прави г. Баралиевъ, като че поставя комисията въ положение да защитава правотата на своето дѣло и да изтъква неправомерността на искането на г. Баралиевъ. Г. Баралиевъ е последователенъ. Грѣшката не е негова, грѣшката е на Парламента, на комисията. Азъ се обявихъ по принципъ противъ този законопроектъ. И сега, когато той минава на второ четене, азъ съмъ длъженъ пакъ да подчертая голѣмата пакостъ, която ние правимъ. Когато комисията, които произвеждатъ държавния изпитъ на юриститъ, пушатъ съ голѣмъ зоръ по 4—5 души годишно да изпълняватъ службата на сжди или да упражняватъ правото на адвокатство, ние сега съ единъ законъ ще освободимъ отъ държавенъ изпитъ и отъ стажъ 40—50 души, както каза г. Баралиевъ, а азъ зная, че сж много повече. Законътъ за устройството на сждилищата признава за необходимъ двегодишенъ стажъ и държавния изпитъ, а сега ние освобождаваме известни хора отъ държавенъ изпитъ и ги задължаваме да стажуватъ само 6 месеца. Такова едно положение внася голѣма несправедливостъ въ нашия животъ. Всички други студенти, които следватъ, ще останатъ съ впечатление, че правото да се адвокатства и да се съдийствува не се дава поради знание и поради подготвеностъ, а поради заслуги къмъ държавата. Азъ считамъ, че когато ние вървимъ по този пътъ, попадаме въ сжщата грѣшка, която се направя презъ 1922 г., при нашитъ протести — подчертавамъ го това. Днесъ правимъ по-голѣма грѣшка, като разширя-

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 54.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 16.

ваме действието на закона от 1922 г. Аз съм против решението на комисията и предлагам да се премахне това намаление на стажа на шест месеца. Ако е въпрос да се направи някаква отстъпка, смътан, че не може да се предвижда стаж по-малък от една година. А пък да се освобождават от държавен изпит — това не го намирам за резонно. Защо нѣкой, който е участвувал в войната, но е вършил съвсем друга работа, имал е съвсем друго занятие, който никога не е смѣтал да следва правото, само защото постѣпил в 1926 или 1927 г. в Университета да следва по правото, ще го освободите от задължението да държи изпит, за да се проверят неговите познания практически и теоритически? Това не го намирам за умѣстно. Ние по този начин можем да направимъ благодеяние, но законъ, който да защитава обществените интереси, не създаваме.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтанъ Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Г. г. народни представители! При първото четене на законопроекта азъ казахъ, че ще бъде по-добре да не туряме никакъвъ срокъ, за да дадемъ възможност на всички, които сж били на фронта, да се ползватъ отъ това облекчение, за да се ликвидира единъ пътъ завинаги съ този въпросъ, защото, ако се не лѣжа, четири пѣти тукъ се е гласувала подобна забележка. Сега имамъ на рѣка една молба отъ студенти-юристи, които сж се записали презъ настоящата учебна година, следватъ първия семестъръ. Тѣ сж участвували в войнитъ презъ 1912—1913 г. и 1915—1918 г. и молятъ сжщо да бждатъ облекчени. Малко несправедливо не, ами много несправедливо би било да туримъ една граница, да кажемъ: ползватъ се отъ това облекчение тѣзи, които сж записани до еди коя си дата, а тѣзи, които не сж имали възможностъ да се запишатъ до тази дата, а сж се записали по-късно, нѣма да се ползватъ отъ това облекчение.

Азъ мисля, че трѣбва да махнемъ този срокъ „до края на 1927 г.“ и да кажемъ, всички участвували в войнитъ 1912—1913 г. и 1915—1918 г. се ползватъ отъ това облекчение. Сега има четири-петима такива студенти заинтересовани — догодина нѣма да има нито единъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Вие ще си спомните, че когато се разглеждаше на първо четене законопроекта, азъ, като единъ отъ вносителитъ, обяснихъ причинитъ, които сж ме накарали, заедно съ двама мои другари, г. Димевъ и г. Кожухаровъ, да внесемъ този законопроектъ. Касае се да се ликвидиратъ последици отъ войната.

Н. Пждаревъ (д. сг): Последици отъ войната не се ликвидиратъ по такъвъ начинъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Пждаревъ! Вие можете да бждете и на противно мнение.

Н. Пждаревъ (д. сг): Последици отъ войната не се ликвидиратъ така.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Пждаревъ! Оставете ме да се изкажа. Всички уважаваме Вашето мнение, изслушахме Ви съ спокойствие — изслушайте и насъ. — Не само у насъ стана това. У насъ стана въ по-малки размѣри, отколкото въ други държави, ликвидирането на последицитъ за участвувалитъ въ войнитъ. По тоя въпросъ се дебатира надълго въ 1922 г. и тогава се създадохъ известни положения за облекчения на участвувалитъ въ войнитъ, обаче отъ тѣхъ се възползуваха само известни категории студенти. Срещу тая неправда сега ние възстадохме и искаме да се поправи.

Н. Пждаревъ (д. сг): Срокъ се опредѣли тогава.

С. Мошановъ (д. сг): Именно. — При първото четене ние казахме: нека този законопроектъ отиде въ комисията по Министерството на правосъдието; всички народни представители, участвуващи въ нея, сж юристи и адвокати, най-добре запознати съ въпроса, най-заинтересовани отъ решението му, гдето нѣма нито галерия, нито преса, и гдето най-спокойно, при затворени врата, тоя въпросъ би

могълъ да се разгледа отъ тѣхъ, и ако тѣ действително намѣрятъ, че законопроектъ трѣбва да се разшири, за да обеме по-голяма категория отъ участвуващи въ войната, да ни представятъ съответното решение. Азъ самъ даже очаквахъ, че комисията, може би, ще повидоизмѣни това законодателно предложение. Комисията е натоварила специално своя секретаръ г. Бѣровъ да отиде въ Университета, за да узнае числото на заинтересованитъ студенти. И комисията, вследствие на тая проверка на самото мѣсто...

Х. Баралиевъ (с. д): Да, ама даннитъ на г. Бѣровъ се оказаха невѣрни. Г. Бѣровъ казва, че има такива студенти, записани само до края на 1927 г., а ние виждаме, че има студенти, които сж участвували въ войнитъ, записани и следъ тая дата.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Баралиевъ! Вие си казахте мнението, бе джанамъ! Оставете ме да се изкажа.

Х. Баралиевъ (с. д): Не експлоатирайте съ мнението на Бѣровъ и недейте подвежда.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не съмъ участвувалъ въ комисията, нито подвеждамъ. Азъ Ви казвамъ какво е положението. Ако Вие искате, вмѣсто да изпишете вежди, да извадите очи — извадете ги.

Х. Баралиевъ (с. д): Нѣма какво да вадимъ очи.

С. Мошановъ (д. сг): То е Ваша работа. Азъ искамъ да поставя въпроса, тѣй, както го зная непосредствено отъ комисията, вследствие на което ние можемъ днесъ да гласуваме при убеждението и съзнанието, че гласуваме нѣщо установено и проверено при спокойна обстановка, отъ хора компетентни, хора, които сж най-много заинтересовани въ разрешението на въпроса и които предлагатъ разрешението му въ тази форма.

Защо азъ се противопоставямъ на предложението на г. Баралиевъ и г. Стоянчевъ? Защото се прави инцидентно тукъ, въ пленума, където могатъ само настроения да се създаватъ. Изобщо тия деликатни въпроси намиратъ много по-мѣчно разрешение, когато за пръвъ пътъ се сложатъ тукъ на разрешение, отколкото, когато минагъ презъ стѣргата на парламентарната комисия.

При тия условия, безъ да влизамъ въ разбирателство на основанията на г. Стоянчевъ и г. Баралиевъ, азъ ви моля да приемете текста на комисията тѣй, както е предложенъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Тодоръ Кожухаровъ.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съмъ единъ отъ тѣзи, които сж подписали настоящето предложение заедно съ г. Стойчо Мошановъ. Лицата, които сж непосредствено заинтересовани въ прокарването на този законъ, отъ нѣколко месеца, защитавайки своитъ интереси, ходатайствуватъ предъ народни представители и предъ други хора отъ министерствата, за да запазятъ за себе си това облекчение, което законътъ имъ дава. Ходиха при много народни представители, дойдоха и при мене. Азъ на първо време не се решавахъ да подписа предложението, защото знаехъ, че въ Камарата и специално въ комисията по Министерството на правосъдието сжществува едно настроение противъ такова предложение. И затова на господата, които се интересуватъ отъ този въпросъ, имъ казахъ: идете при г. министра на правосъдието, срещнете се съ председателя на комисията по Министерството на правосъдието, срещнете се съ нѣкои отъ членоветъ на тази комисия и само ако видите, че действително сжществува настроение въ полза на вашето искане, въ такъвъ случай съмъ съгласенъ да подписа вашето предложение. И действително, тѣ направиха това, г. г. народни представители; и само следъ като тѣ направиха всички постѣпки и следъ като взеха съгласието на отговорнитъ лица отъ комисията, това предложение бѣше внесено.

Азъ нѣма да го защитавамъ по сжществу. Обаче трѣбва да изтъкна следното обстоятелство. Следъ като подиръ войната се направиха толкова много облекчения на тия, които сж участвували въ нея, азъ не виждамъ абсолютно никакви причини, поради които сега ние да не искаме да дадемъ облекчение още на 20—30 души хора. Не сж много. Това сж 20—30 души хора, които съ нетѣрпение чакатъ разреше-

нието на този въпрос въ момента, когато сме въ навечерието на коледните празници.

Х. Баралиевъ (с. д): Защо да лишаваме още 4—5 души отъ това право.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Г. Баралиевъ! Азъ не желая да споря въ Васъ по тоя въпросъ, защото имамъ горе-долу същитъ разбирания като Васъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Азъ не споря. Азъ искамъ да кажа, че нѣма защо да се противопоставяте на това предложение.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Азъ не се противопоставямъ, азъ съмъ за него. Това облекчение е за студентитъ, които сж участвували въ войната. Хората, които ще се възползуватъ отъ това предложение, сж доста вече възрастни, семейни, но по една или друга причина не сж могли да свършатъ Университета. Улеснението, което ще имъ се даде, е необходимо и полезно. Всички страни сж дали улеснения на участвувалитъ въ войната. Запитайте български студенти, които сж следвали въ Германия, какви улеснения се даватъ тамъ на студентитъ, които сж участвували въ войната. Има наши студенти, на които сж признати по 4—5 семестри въ разни факултети въ Германия само заради туй, защото сж удостоверили, че притежаватъ германския желѣзенъ кръстъ. Тѣзи наши студенти сж се възползували отъ всички облекчения, които сж дадени на германскитъ подданици, а само ние искаме да правимъ спънки на 20, 30, 50 души хора, които искатъ известно облекчение, за да могатъ да придобиятъ преждевременно правото на адвокатска професия. Азъ не смѣтамъ, че това облекчение ще ошети правосъдието, па ако щете и адвокатската професия. Най-сетне, г. г. народни представители, животътъ е борба. Маса хора свършватъ Университета. Дойде времето, когато въ България има хора съ висше образование, свършили по единъ-два факултета, търсейки да приложатъ своя трудъ, не могатъ да си намерятъ работа. Този, който е негоденъ като юристъ или като адвокатъ, животътъ ще го смаже, ще го отхвърли и той никога нѣма да може да конкурира на тия, които иматъ право да упражняватъ съ достоинство своята професия.

Следователно, г. г. народни представители, азъ моля да не прѣчтите за гласуването на това предложение.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Нѣма други записани.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Моитъ сведения говорятъ, че тия хора не сж вземали никакво участие въ войната. Провѣрете и ще видите.

С. Мошановъ (д. сг): Взели сж, има документи.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Тѣзи, които не могатъ да представятъ документи, нѣма да се ползуватъ отъ облекчението.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има две предложения: едното е на г. Баралиевъ, който иска да се каже „до края на 1928 г.“, а не както е казано въ законопроекта „до края на 1927 г.“

Който приемагъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Има второ предложение отъ г. Пждаревъ, което гласи: (Чете) „Записанитъ студенти до края на 1927 г. прекарватъ стажъ отъ една година. Не се освобождаватъ отъ теоритически и практически държавенъ изпитъ“. Който приемагъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Който приемагъ законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Н. Пждаревъ (д. сг): Меншество е, г. председателю.

Х. Баралиевъ (с. д): Меншество.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Оспорвате ли, г. Баралиевъ?

Х. Баралиевъ (с. д): Да, оспорвамъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Понеже се оспорва вотътъ, ще направя провѣрка. Който сж за приемането на

законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Възражения отъ лѣвицата)

Г. Павловъ (д. сг): Явно болшинство е.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Болшинство е.

Д. Грънчаровъ (з. в): Меншество е.

Н. Пждаревъ (д. сг): Какъ ще е болшинство, когато гласуватъ само 15 души, г. председателю? Нѣма болшинство,

Д. Каранешевъ (д): Нѣма болшинство, меншество е.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Колко пѣти да провѣрявамъ? Поименно ли да гласуваме?!

Н. Пждаревъ (д. сг): Явно е, г. председателю, че е меншество.

Д. Каранешевъ (д): Явно меншество бѣше, а го приемате за болшинство! (Пререкания, глъчка)

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. председателю! Така права не се създаватъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Преминаваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 786 и 792 отъ търговския законъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Апостоловъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 55)

Н. Пждаревъ (д. сг): Какъ може така? Не е ликвидиранъ въпросътъ съ първия законопроектъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Моето предложение, да се каже „до края на 1928 г.“ получи повече гласове.

Н. Пждаревъ (д. сг): Обявявате меншество за предложението на Баралиевъ, а — болшинство, когато не е болшинство!

Б. Ецовъ (д): Г. председателю! Азъ искамъ думата за съвсемъ друга работа. — Въ връзка съ законопроекта по Министерството на земедѣлието за откупване стопанството на Балтовъ въ Пловдивско е издадена една покана, членоветъ на комисията утре да заминатъ да прегледатъ стопанството. Стопанството е покрито съ повече отъ 20 см. снѣгъ и оглеждането му е абсолютно невъзможно. Ние ще отидемъ тамъ и нищо нѣма да видимъ!

Д. Грънчаровъ (з. в): Целта е тамъ — нищо да не се види.

Н. Пждаревъ (д. сг): Може би, това да се иска.

Б. Ецовъ (д): Азъ моля, г. председателю, да решимъ утре да не отива тази комисия, защото не ще можемъ да изпълнимъ дълга си. Помолихъ г. министра, обаче той не се съгласи и ето защо счетохъ за дългъ да повдигна тукъ въпроса.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. министърътъ трѣбва да си каже думата.

Б. Ецовъ (д): Азъ се срещнахъ съ г. министра, но той категорически отказа, като каза: „Трима да дойдатъ, трима ще отидемъ“.

Д. Каранешевъ (д): Защото г. министърътъ иска на всѣка цена да се купи стопанството на Балтовъ, затуй настоява.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Какво да правя сега?

Б. Ецовъ (д): Може ли така, г-да, въ тѣзи тежки времена да се откупува това стопанство при наличността на онора въ Садово?

К. Николовъ (д. сг): Това е работа на комисията.

Председателстващъ В. Димчевъ: Г-да! Ще гласуваме на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на чл. чл. 786 и 792 отъ търговския законъ.

Б. Павловъ (д): Искамъ думата.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Борисъ Павловъ.

Б. Павловъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въ тази Камара зачестиха нѣколко законодателни предложения, които, позволете ми да кажа, сѣ насочени къмъ уреждане въпроси лични на тоя или оня. Такъвъ е характерътъ и на законопроекта, който се обсъжда въ настоящия моментъ.

Дълга да забележа, че миналата сесия това законодателно предложение бѣше внесено отъ г. Илия Бояджийски и сегашния му вносителъ г. Герасимъ Ангеловъ. Знайно е, че г. Герасимъ Ангеловъ е въ несъстоятелностъ и тъкмо тогава, когато той внасяше това предложение, производството по неговата несъстоятелностъ бѣше въ движение. Когато миналата сесия се постави на дневенъ редъ това предложение, г. Илия Бояджийски, по една или друга причина, все таки имѣ доблестта да го оттегли. Моето впечатление и впечатлението на мнозина бѣше, че това предложение нѣма да бѣде внесено наново, да види бѣлъ свѣтъ. Но, за голѣмо съжаление, едва се минаха само нѣколко месеца и това предложение, въ сѣщия му онзи видъ, въ какъвто бѣше внесено и по-рано, се внесе наново, но вече само отъ единия вносителъ, г. Герасимъ Ангеловъ.

Оттеглянето на г. Илия Бояджийски отъ първото предложение достатъчно ясно говори за мотивитъ, които сѣ накарали неговитъ вносителъ да го внесатъ първия пътъ, и за мотивитъ, по които то се внася втори пътъ безъ г. Илия Бояджийски. Но все таки това не е най-важното, което може да се каже по тоя случай.

Важното е, че съ това предложение се повдигатъ въпроси, които засѣгатъ нашия търговски законъ, главно производството по несъстоятелността. Азъ имамъ възможностъ да кажа тукъ другъ пътъ, че г. министърътъ на правосъдието трѣбва преди всичко и най-вече да се занимае съ въпроса за едно ново производство по несъстоятелността, защото сегашното производство по несъстоятелността, каквото го имаме, като глава въ търговския законъ, е много остарѣло и не отговаря на нуждитъ, съ които живѣемъ. Изглежда, обаче, че г. министърътъ на правосъдието не е взелъ актъ отъ моитъ думи. Въ една реплика, когато азъ говорихъ тъкмо по тоя въпросъ, той ми отговори, че първиятъ въпросъ, съ който той е трѣбвало да се занимае, билъ въпросътъ за реформи въ гражданското сѣдопроизводство, а вториятъ въпросъ, който стои на дневенъ редъ въ неговата програма, билъ въпросътъ за единъ новъ законъ за несъстоятелността. Азъ не зная кога г. министърътъ на правосъдието смѣта да изпълни втория пунктъ отъ своята програма, ако сътъ схваналъ право неговата декларация, но, доколкото ми е известно, тамъ, дето може да се работи нѣщо като проектъ за единъ законъ за несъстоятелността, нищо не се работи, тамъ хората въобще нищо не знаятъ за единъ такъвъ проектъ. Безспорно, много сѣ въпроситъ, които единъ законъ за несъстоятелността трѣбва да уреди. И азъ поканвамъ още веднѣжъ г. министра на правосъдието да се занимае съ този въпросъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Сега не стига ли тази декларация, че проучвамъ единъ такъвъ законопроектъ? Работя надъ него, но това е една сложна материя. Какъ можете да искате да го представя тукъ въ два месеца? До края на сесията ще внесе законопроекта.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Не само трѣбва да се занимаете съ този въпросъ, но проектътъ, който ще внесете въ Народното събрание, своевременно трѣбва да бѣде подложенъ на критика отъ страна на нашитъ юристи, за да може тая критика да подпомогне Народното събрание.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Безспорно, така ще бѣде.

Б. Павловъ (д): Азъ не зная какъ ще бѣде, но ако бѣде така, както бѣше съ законопроекта за гражданското сѣдопроизводство, мене ми се струва, че нѣма да се получи добъръ резултатъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Година и половина този законопроектъ бѣше на разположението на обществото.

Б. Павловъ (д): Г. министре! Азъ си вземамъ бележка отъ Вашитъ думи, но Вашиятъ апострофъ, че законопроектътъ за гражданското сѣдопроизводство билъ година и половина на разположението на българското общество, ми дава поводъ да Ви кажа, че това време не е достатъчно, за да може то, чрезъ своитъ познавачи на правото, да каже своята дума по него. Вамъ е добре известно, че въ други страни законопроекти отъ такъвъ характеръ, като тоя за гражданското сѣдопроизводство, се дебатира въ години и следъ като критиката каже своята дума, чакъ тогава и парламентитъ казватъ своята. Изглежда, обаче, че у насъ работитъ вървятъ малко по-другояче. Законопроектътъ за гражданското сѣдопроизводство бѣше внесенъ най-напредъ въ Народното събрание и следъ това стана достояние, така да се каже, на ония хора вънъ отъ Парламента, които познаватъ правнитъ въпроси и които могатъ да се изкажатъ по него. Но, така или иначе, да приключимъ по тоя въпросъ.

Думата ми е за едно ново производство по несъстоятелността, по което ще чакаме законопроекта на г. министра на правосъдието. Но азъ се питамъ: ако г. министърътъ на правосъдието проучва вече, и сериозно проучва, въпроса за единъ законъ за несъстоятелността, защо неговия приятиелъ внасятъ законодателно предложение, което нито урежда въпроса, който се повдига, така, както трѣбва да бѣде уреденъ, нито пъкъ ще допринесе нѣщо, за да може тия производства по несъстоятелността или по мораториумитъ, които имаме, да свиятъ къмъ единъ по-добъръ край? Мене ми се струва, че, съ огледъ на тая декларация, която г. министърътъ на правосъдието направи, ще бѣде добре, ако вносителътъ на това предложение го оттегли, както направи по-рано неговиятъ другаръ г. Илия Бояджийски.

Но, г. г. народни представители, на въпроса. Какво се иска съ това законодателно предложение? Преди всичко, иска се, както казахъ, да се уредятъ работитъ на тоя или на оня. И за да се прикрие именно тая интимна мисль, ние виждаме следния § 3 въ това законодателно предложение: (Чете) „Наредбитъ на този законъ важатъ и за ония отсрочки, които сѣ били дадени преди влизането му въ сила“. Това значи само едно — че всички ония, които нѣкога сѣ били въ 6-месеченъ мораториумъ, по силата на тая наредба, ако тия стане законъ, ще иматъ право не, ами по силата на този законъ се поставятъ въ положението, тѣхнитъ отсрочки да се удължатъ въ зависимостъ отъ това, дали сѣ индустриалци или търговци въ този смисль, въ който говори законодателното предложение. Е добре, известни мораториуми, дадени отъ по-рано, днесъ вече сѣ въ фазата на несъстоятелностъ, и ако речете да приемете тая наредба въ тоя ѝ видъ, много естествено, вие ще обърнете нагоре съ кратката много производства по несъстоятелности.

И азъ се питамъ, като оставимъ настрана намѣренията на вносителя: какво въ сѣщностъ ще се уреди? Въ сѣщностъ нищо не се урежда, а се създава една каша, отъ която българскитъ сѣдилища не биха могли да излѣзатъ, а, което е още по-важно — нарушаватъ се много интереси на кредитори, които така или иначе сѣ конституирали като такива въ производства по несъстоятелности, които сѣ следвали или които сѣ обявени следъ изтичането на дадения мораториумъ. Мене ми се струва, че съ такива предложения, вмѣсто да изпишемъ вежди, ще извадимъ очи, а азъ смѣтамъ, че това не е назначението на Народното събрание.

Но независимо отъ това, г. г. народни представители, г. вносителътъ иска да направи мораториумитъ вмѣсто 6-месечни, двегодишни или едногодишни въ зависимостъ отъ това, дали търговецътъ е индустриалецъ или занаятчия, или търговецъ въ оня смисль, въ който говори законодателното предложение. За първи пътъ, мимо нашата сегашна правна система, съ това законодателно предложение се прави разлика между индустриалецъ, търговецъ и обикновенъ търговецъ или, по-право, търговецъ въ смисъла на това законодателно предложение. Тая разлика, която г. вносителътъ иска да създаде, е все съ огледъ качествата на онѣзи търговци, личнитъ работи на които това предложение иска да уреди. Независимо отъ това, че първиятъ, така да се каже, мораториумъ става двегодишенъ или едногодишенъ, вториятъ мораториумъ сѣщо се удължава на една година, ако търговецътъ е индустриалецъ,

или само съ 6 месеца, ако търговецът е търговец в смисъла на това предложение. Тая разлика, която, безспорно, е едно отрицание на сегашната наша правна система, в никой случай не може да се направи така индентно, съ едно законодателно предложение, резултатът на частна инициатива. Защото, направена тук, тя ще тръбва да бъде направена в много други отношения, когато имаме работа с индустриалци или с търговци в този смисъл, в който говори това предложение. А дойдем ли дотам, мене ми се струва, че тогава ще поставим и търговския закон в много отношения в такова положение, че не зная дали нашите съдии биха могли да се справят с неговото правилно приложение.

Но, г. г. народни представители, което е още по-важно в случая, то е, че този законопроект иде да подобие търговския кредит, от който българският търговец и българската държава имат толкова голъма нужда. Защото когато един, който финансира едно търговско предприятие или един търговец е изправен пред възможността да се намъри утре пред един мораториум, като знае, че този мораториум, или, по-право, тъй два мораториума могат да траят само три години, и като има пред вид последствията, които поражда мораториумът, много естествено, всеки, който би се явил в услуга като кредитор на един търговец или на търговци, да се замисли извънредно много дали да финансира търговеца или търговското предприятие. И заключението може да бъде само едно: че няма да се намъри кредитор или човек, който да финансира един търговец или едно търговско предприятие при условията, при които може да бъде изправен с един мораториум. И външо ние да подпомогнем нашата търговия, ние тъкмо ще я спънем. И днес, когато се говори за стопанско възстановяване на страната, мене ми се вижда много чудно и не в хармония съ усилията за това стопанско възстановяване едно предложение от подобен характер.

Но, независимо от това, г. г. народни представители, въпросът, който повдига това предложение, е въпрос важен. И аз искам да привлякна вниманието не само на вас, но и на уважаемия г. министър на правосъдието. Касае се за мораториума, мораториума в връзка с неговите срокове. Сами по себе си, обаче, тия срокове ако, така да се каже, биха благоприятствували длъжника, стояция в мораториум търговец, тъй сигурно биха навършили правата на кредитора. И никъде в света, забележете добре, след войните няма тази процедура на мораториум, този начин на даване и обявяване мораториум, какъвто има у нас. Върно е, че там където има мораториум, се улеснява длъжникът-търговец, но, от друга страна, кредиторът се поставя при такива условия, че техните интереси да не страдат. Комисията на кредиторите има в такива случаи извънредно голъма права. И, макар търговецът да е в мораториум, тая комисия от кредитори е, която ще движи този мораториум в тая смисъл, че тя ще го направлява в такава или онакава посока и че тя, комисията на кредиторите, може да има решаваща дума при управлението на имотите през време на мораториума. Съ това предложение ние слагаме лошо въпроса за правата на кредиторите при мораторното производство и правим една много лоша услуга на българския търговец, и, което е по-важно, унищожаваме неговия кредит.

И аз смятам, г. г. народни представители, че ще бъде от полза — и наистина тръбва много да се бърза с уреждането на въпроса за мораториума — ако г. министърът на правосъдието по свой почин внесе известно законодателно предложение, което цели едно разумно уреждане на мораторното производство. Но, г-да, съ това предложение ние още повече ще вложим мораторното производство и, което е още по-важно, от това мораторно производство ще създадем едно оръжие за изнудване на кредиторите.

Фактически и днес всеки търговец, обявен в мораториум, изрежда лично или чрез свои пълномощници кредиторите си и ги изпраща пред опасността, ако тъй не му направят отстъпки 40, 50 или 60%, утре да бъде обявен в несъстоятелност, при която несъстоятелност тъй не могат да вземат един процент, напр., от 40%. И тогава кредиторите, уплашени за своите интереси — защото всяко мораторно производство може да ги изпрати утре пред несъстоятелност — правят нужните и безполезни понъжки отстъпки на своите длъжници, само за да могат да получат в края на крапцата каквото и да е. И ако направите един преглед на нашите мора-

торни производства, вие ще видите, че тъй съ приключени по начин, по който може да бъде приключен само един съдебен конкордат. Кредиторите се отказват съ 60% от своите вземания, остават само съ нъкакви 40%, господата кредиторите заявяват, че съ напълно удовлетворени и по този начин мораторното производство се закрива, а длъжникът, който се възстановява напълно в правата си, след като е обрал своите кредитори съ 60%, наново свободно продължава своята търговия, за да може, след като намъри други, които да го финансират, да изпрати и тях пред положението на нов мораториум. Именно съ оглед на това положение, още повече като се има пред вид, че дава мораторни срока възлизат на три години, аз смятам, че оръжието, съ което длъжникът може да си служи, за да изнуди своя кредитор, става още по-ефикасно.

Като се има пред вид, че това законодателно предложение идва да уреди сътките на строго определени лица, на г. г. вносителите; като се има пред вид, че съ него се подбива търговският кредит; като се има пред вид, от друга страна, че се влошава и без това лошото наше мораторно производство, и че ако би се узаконило това предложение, то би създавало възможност за повече изнудвания, от името на нашата парламентарна група заявявам, че ние се противопоставяме на това предложение и не можем да гласуваме за него.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Герасим Ангелов.

Г. Ангелов (д. ср): (От трибуната) Г. г. народни представители! Нямаше да взема думата, ако г. Павлов не беше казал, че туй законодателно предложение щъло да послужи на мене. Заявявам, че то не може никак да ме ползува. И всяко законодателно предложение, внесено от един или друг народен представител, не засъга само него, а засъга всички съсловия. Ако г. г. адвокатите внесоха в миналата Камара законодателно предложение да се отмени оня закон, който беше създаден през време на дружбашкото управление, да се отнеме правото на народните представители, дскогато съ такива, да защитават дъла въ съдилищата, сигурно не съ смятали, че внасят това предложение само за себе си или само за ония, които съ били тогава народни представители, а съ смятали то да засегне и други лица, които съ били вън от народното представителство.

Б. Павлов (д): Какво искамъ да кажешъ съ това сега?

Г. Ангелов (д. ср): Искамъ да кажа, че настоящето предложение не се отнася за мене, г. Павлов, а за всички онъзи български граждани, които то засъга.

Б. Павлов (д): Вие не сте ли въ несъстоятелност? На тоя въпросъ ми отговорете.

Г. Ангелов (д. ср): Азъ казвамъ, че това предложение няма да ме ползува.

Б. Павлов (д): Вие искате да Ви ползува. Навремето сте си мислили, че ще Ви ползува.

Г. Ангелов (д. ср): Нима абсолютно нищо върно въ онова, което се каза от г. Павлов, че предложението щъло да пръчи на търговията, на кредита, на всичко. (Председателско място се заема от председателя)

Г. г. народни представители! Преди да дойда да говоря по закона, ще кажа предварително нъколко думи.

При разискванията по отговора на триното слово мнозина от г. г. ораторите се изказаха по стопанската криза, по безпаричието, по безработицата и пр. Даже още много можеше да се говори.

Г. г. народни представители! Безработицата дойде благодарение пакъ на кризата. Маса индустриални заведения се закриха вследствие безпаричието; други намалиха своето производство съ 80% и по такъв начинъ извадиха изъ своите заведения работници, чиповници и служаци, които отидоха да поискатъ служби отъ държавата, за да прехранятъ своите семейства. Държавата също така, все по същитъ съображения, бѣ принудена да направи съкращения, но не можеше да даде никаква служба на уволнените, и безработицата се създаде оттамъ. Какъ се създаде паричната криза, вие всички знаете — благодарение на нещастната война, благодарение на дипломатическата победа

надъ победенитѣ държави, между които е и нашата малка България. Веднага следъ войната не се почувствува такава голѣма парична криза, защото данѣцитѣ, които бѣха опредѣлени въ продължение на три години, не бѣха събрани, защото репарационнитѣ задължения не се плащаха веднага. Но следъ 9 юний, когато трѣбваше да се пристъпи къмъ събиране на по-рано опредѣленитѣ данѣци, и то за цѣли три години, когато трѣбваше да се изпълнява мирниятъ договоръ и да се плащатъ репарациитѣ, кризата се яви и принуди всички да се замислятъ, какво трѣбва да правятъ по-нататъкъ.

Г. г. народни представители! Известно ви е, че Българската народна банка даваше тримесечни заеми на всички, отъ най-малкия служащъ до най-голѣмия индустриалецъ, продължаваше заемитѣ за година, откриваше текущи смѣтки, сконтираще полици и пр., безъ да държи смѣтка, кой има регистрирана фирма и кой нѣма. Какво става отъ три години насамъ? Българската народна банка закри прямия кредитъ на всички търговци, на всички занаятчии, на всички землевладѣлци, на всички индустриалци, които нѣматъ регистрирана фирма или пъкъ които сж пласирали своя капиталъ повечето въ машини, въ имоти, въ постройки, а не го държатъ въ налични суми или въ стоки, като само имъ даваше косвени кредити, които да имъ служатъ като гаранции.

К. Маноловъ (зан): На голѣмитѣ даваше.

Г. Ангеловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Преди войната капиталите се намираха и въ частни ръце, въ пенсионери и други рентиери. Пари имаше и въ кооперациитѣ. Но следъ войната тѣзи частни капиталисти, които имаха пари, ги вложиха въ постройки, защото градскитѣ общини раздадоха мѣста на имоти и на безимотни. Кооперативнитѣ банки сжщо така вложиха своитѣ капиталы въ кооперативни строежи и по такъвъ начинъ пиящата остана безъ пари.

Г. г. народни представители! Следъ 9 юний българското правителство трѣбваше да се справи съ всички онѣзи начинания, които бѣха започнати преди 9 юний, трѣбваше да довърши държавнитѣ постройки, които бѣха започнати, и при наличността на малкото срѣдства то трѣбваше да направи много нѣщо. Затова и то доста много суми пласира за удовлетворение на тия държавни нужди.

Г. г. народни представители! Ще кажа нѣщо и за лихварството.

Българското правителство, макаръ и късно — но послѣдната казва: „По-добре късно, отколкото никогажъ“ — направи нѣщо за ограничение и на лихварството. До 9 юний 1923 г. на частнитѣ банки, на акционернитѣ дружества бѣше забранено да търгуватъ съ съестни и съ други продукти, а бѣше имъ позволено да даватъ само пари въ заемъ. Следователно, тѣ тогава, подъ страхъ да не бждатъ наказани, да не бждатъ сждени, отпускаха кредити на търговцитѣ, на индустриалцитѣ и на занаятчиитѣ. Но следъ 9 юний ние имъ дадохме свобода — а у насъ много пжти дадената свобода се смѣта слободия — и тѣзи български частни банки и акционерни дружества какво направиха? Тѣ поканиха своитѣ дебитори веднага да внесатъ дължимитѣ суми. На тѣзи, които не строиха това, избѣгнаха полицитѣ за по-месець и половина, за да могатъ банцитѣ да добиятъ така по-голѣма лихва. По такъвъ начинъ лихвата достигна до 20, 24, 30, 36 и 50% даже въ банцитѣ заедно съ комисионитѣ и съ редъ други още прибавки, като порто и не знамъ още що.

Г. г. народни представители! Правителството, казвамъ, схвана, макаръ и късно, това зло и внесе законопроектъ за борба срещу лихварството. Благодарение на този законъ, спрѣ се тази експлоатация, но отъ 9 юний до създаването на този законъ много български индустриалци, търговци, занаятчии и други дебитори пострадаха, като плащаха чрезъ краткитѣ отсрочки лихва до 50% и по такъвъ начинъ за тия четири години тѣхнитѣ задължения станаха три пжти по-голѣми.

Г. г. народни представители! Ако ви кажа колко протестирали полици е имало, вие ще се хванете за коситѣ. Презъ 1922 г. е имало 74.700 протестирали полици за 664.587.000 л.; презъ 1923 г. — за 908.000.000 л.; презъ 1924 г. — за 1.057.000.000 л.; презъ 1925 г. — за 1.321.000.000 л.; презъ 1926 г. — за 1.800.000.000 л., а презъ 1927 г. — пакъ толкова.

Х. Баралиевъ (с. д): Значи управлението на Сговора съсила всички.

Г. Ангеловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Това показва какъ паричната криза е душила всички, и търговци и занаятчии, и индустриалци.

К. Маноловъ (зан): И Сговорътъ нищо не е направилъ за това, нали?

Х. Баралиевъ (с. д): Паричната криза при управлението на Сговора се залиси и провали и индустриалцитѣ, и търговцитѣ, и занаятчиитѣ, и всички.

Е. Колевъ (д. сг): Много си остроуменъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Това доказва тезата на г. Ангеловъ.

Г. Ангеловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Законътъ за мораториума е отъ 1897 г. — отъ преди 31 г. Самъ г. Павловъ одеве каза: „Може ли законъ отъ преди 30 години да отговаря на условията на днешното време“? Не може. Въ този законъ е казано, че, ако активътъ на единъ търговецъ или индустриалецъ е по-голѣмъ, може да му се даде за 6 месеца мораториумъ, за да уреди своитѣ задължения. Но въ онова време не за 6 месеца, а за 6 дена можеше да се уреждатъ задълженията; стига индустриалецътъ да имаше по-голѣмъ активъ и да намѣреше кредитъ — той можеше да направи продажба — можеше да посрещне задълженията си къмъ своитѣ кредитори. Но сегатѣ ли е? Може ли днесъ за 6 месеца да изплати своитѣ задължения? Абсолютно невъзможно е това. Какъ може единъ индустриалецъ, който е вложилъ своитѣ капиталы и капиталитѣ, които е добилъ въ кредитъ, въ машини, въ помѣщения, въ сурови материали — мъртавъ капиталъ — за 6 месеца да спечели и да посрещне своитѣ задължения? Той не може и да продаде своето индустриално заведение, защото нѣма кой да го купи. Вие виждате, напр., че въ София се продаватъ мѣстата само по улици „Лега“ и „Търговска“. И кой ги купува? Купуватъ ги само богати евреи, които малко се занимаватъ съ политически работи, не мислятъ за България, а мислятъ само за себе си. Но мѣстата, които се продаватъ на други улици въ София, не на „Лега“ или на „Търговска“, кой ги купува? Днесъ, напр., сждията изпълнители продава по сждебенъ редъ единъ имотъ, който не е на тия две улици и който струва единъ милионъ лева, за сто хиляди лева, но нѣма кой да го купи. А не отдавна четохме въ вестникитѣ, че единъ синдикъ по несъстоятелностъ на една фирма само за едно отиване до Виена по една провѣрка е представилъ смѣтка за направени разноси 700.000 л., които ще бждатъ за смѣтка на длъжника и на кредиторитѣ, разбира се. Неотдавна, преди една година, голѣмиятъ „Народенъ магазинъ“, който бѣ обявенъ въ несъстоятелностъ и цѣли 5 години синдикътъ държа мелница „Вайсъ“, се продаде за 700 хиляди лева, когато само за да се инсталиратъ тия машини сж потрѣбни 1—2 милиона лева. Спечели ли отъ това „Народниятъ магазинъ“, спечелиха ли кредиторитѣ? Не. Други спечелиха, и вие си дайте смѣтка кои спечелиха.

К. Томовъ (з): Я кажете кои спечелиха?

Г. Ангеловъ (д. сг): Синдикитѣ и други.

К. Томовъ (з): Право е, че за 700.000 л. продадоха тая мелница, а тия струваше 10 милиона лева.

Г. Ангеловъ (д. сг): Азъ направихъ справка въ Софийския окръженъ сждъ и видѣхъ, че нѣма несъстоятелностъ ликвидирана за по-малко отъ 10 години. Между васъ има адвокати, които, вѣрвамъ, нѣма да откажатъ това.

Има несъстоятелности отъ 10 години. Азъ даже съмъ кредиторъ по 5—6 несъстоятелности, които сж отъ 1919—1920 г. и които още не сж ликвидирани и по които не съмъ получилъ нито една стотинка. Г. г. народни представители! Ако една несъстоятелностъ продължава 5—6 години, какво остава за кредитора, какво остава за длъжника? Ами не е ли по-хубаво тия 5, 6 години, вмѣсто да отидатъ въ несъстоятелността и да се искатъ 5% за синдика, да се плати 4% на окръжния сждъ, върху актовѣтъ 5% за дѣловодители и пр. и пр., да се дадатъ на индустриалцитѣ, за да могатъ по такъвъ начинъ да запазятъ и кредиторитѣ, да запазятъ и себе си?

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че по мотивитѣ, изложени и допълнени отъ мене, за законодателното предложение нѣма да гласуватъ само онѣзи, задъ които стоятъ лихвари, задъ които стоятъ банкери и голѣми тър-

говци, които смѣтатъ, когато бѣде обявено въ несѣстоятелностъ едно предприятие, което струва 10 милиона лева, да го откупятъ за 500 хиляди лева. Само тѣ, азъ мисля, нѣма да гласуватъ.

Председатель: Нѣма никой записанъ. Никой не е искалъ думата. Ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Моля, които приематъ законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 786 и 792 отъ търговския законъ, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Х. Баралиевъ (с. д): Не меншество, но нѣма кой да гласува.

Г. Ангеловъ (д. сг): Ами че да вдигнатъ рѣка! (Смѣхъ)

Председатель: Пристѣпваме къмъ седмата точка отъ дневния редъ — одобрение предложението за приемане на държавна, окръжна и общинска служба лѣкари, чужди подданици.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замѣстникъ-секретарь М. Дочевъ (д. сг): (Прочита предложението изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 48)

Председатель: Моля, които приематъ предложението за приемане на държавна, окръжна и общинска служба лѣкари, чужди подданици, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 31)

Има думата г. министъръ-председатель.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че можемъ да вдигнемъ заседанието тази вечеръ, като се съгласимъ да преустановимъ нашитъ заседания до 22 идущия месецъ януарий, на която дата ще се срещнемъ пакъ въ тази свещена ограда.

К. Томовъ (з): Значи да си честитимъ сега Новата година, понеже нѣма да се видимъ дотогава?

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Дотогава ще има да посрѣщаме . . .

К. Томовъ (з): Сурова година.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: . . . празниците! Новата година и Коледа, които желая да прекарате щастливо въ вашитъ семейства, и да се видимъ пакъ на определената дата. (Рѣкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председатель: (Става) Г. г. народни представители! Преди да вдигна заседанието ще ми позволите и азъ отъ името на бюрото да ви пожелаая честита Нова година, весели празници и добро виждане на уречената дата. (Рѣкоплѣскане отъ сговориститъ)

Моля, които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да се вдигне днешното заседание за 22 януарий идущата година съ сѣщия дневенъ редъ, като миналитъ днесъ на второ четене законопроекти бѣдатъ поставени на трето четене, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. и 5 м.)

Председатель: **АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ**

Подпредседатель: **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретарь: **Д. АПОСТОЛОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народните представители: д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Иванъ Михайловъ, Радко Начевъ, Стойчо Георгиевъ, Димитъръ Грънчаровъ, Недѣлчо Топаловъ, Стефанъ Димитровъ, Желю Тончевъ, Христо Баевъ, Александъръ Пиронковъ, Христо Стояновъ, Илия Бояджийски, Теню Янгъзовъ, Димитъръ Мишайковъ, Ставри Андреевъ, Петъръ Панайотовъ, Кара-Али Мустафовъ, Коста Лудчевъ, Георги Данайловъ, Петъръ Стояновъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Панайотъ Данчевъ, Кирко Цвѣтковъ, Христовъ, Никола Аретовъ, Александъръ Радоловъ, Димитъръ Гичевъ, Никола Владовъ, Димитъръ Икономовъ, Панайотъ Тинчевъ, Калчевъ и Методи Храновъ 507

Сесия — продължение.
Указъ № 17 отъ 27 декемврий н. г. за продължение заседанията на втората редовна сесия на XXII-то обикновено Народно събрание до 27 януарий 1929 г. вкл. (Прочитане отъ министъръ-председателя А. Липчевъ) 507

Питания:

1) отъ народния представител Д. Богдановъ къмъ министритъ на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ и на финанситъ, относително изплащането на отчуждени частни имоти на жители отъ Радомирска, Дупнишка, Горноджумайска и други околии за тѣснопѣтната линия Радомиръ — Петричъ (Съобщение) 507

2) отъ народния представител Д. Димитровъ къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве относително арестуването на 22 ноемврий н. г. въ гр. Сливенъ отъ органитъ на властта шестъ души работници, които разпространявали професионална литература. (Развиване и отговоръ) 507

3) отъ народния представител Х. Калайджиевъ къмъ министритъ на правосъдието и на вътрешнитъ работи и народното здраве, относително задържането на народния представител Азрамъ Стояновъ (Неотговорено като безпредметно) 508

4) отъ сѣщия къмъ министра на вътрешнитъ работи и народното здраве — пита: защо сѣ забранение събранията на Работническата партия (Развиване и отговоръ) 508

Искане (усино) отъ народния представител И. Петровъ къмъ председателството да направи съответнитъ постѣпки за защита честта на народното представителство и Парламента по поводъ статията на професоръ Романски въ в. „Миръ“ отъ 26 декемврий н. г. по предложението за увеличаване на дневнитъ пари на народнитъ представители 513

Законопроекти:

1) за измѣнение и допълнение на закона за данѣкъ и такса на хазартнитъ и за развабчване игри (Трето четене) 514

2) за измѣнение въкои членове отъ закона за устройството на сѣдилищата (Трето четене) 514

3) за освобождаване отъ митни бѣрин новата радиостанция при гара София и с. Кумарица (Второ четене) 514

4) за измѣнение на чл. 207 отъ закона за устройството на сѣдилищата, публикуванъ въ бр. 226 на „Държавенъ весникъ“ отъ 2 януарий 1926 г. (Второ четене) 514

5) за измѣнение и допълнение на чл. чл. 786 и 792 отъ търговския законъ (Предложение на народния представител Г. Ангеловъ) (Първо четене — неприетъ) 516

Предложения:

1) за одобрение гаранцията, дадена отъ държавата при сключване на договора за 4½% заемъ на Софийската община отъ 1910 г., да остане въ сила и следъ сключване на спогодбитъ въ Виена и Базелъ презъ м. м. май и ноемврий 1928 г. за службата по този заемъ, начина отъ 1 априль 1928 г. (Приемане) 514

2) за приемане лѣкѣри чужди подданици на държавна, окръжна и общинска служба (Приемане) 520

Дневенъ редъ за следующето заседание 520